
RODINNÉ SPOLOČENSTVO

5
1985

JA SOM CESTA, PRAVDA I ŽIVOT. (JN 14,6a)

O b s a h

1. O láske	1
2. Cesta ku šťastiu nepozná alternatívy	2
3. Boli sme na Velehrade	5
1. Správa nášho /nevyslaného/ reportéra	5
2. Ďalšie velehradské postrehy	9
3. Z listu prezidentovi	11
4. Potrat nie je oslobodenie. Úvaha a list k jednej televíznej relácii	13
5. Zabilijsme je	16
6. Kristove Vianoce	17
7. Kniha pod stromček	19
8. Každý deň žiť v prítomnosti Božej ..	24
9. Slávime rodinné sviatky	28
10. Katechéza	34
1. Skupina prvoprijímajúcich	34
2. Skupina študujúcej mládeže	37
11. Riešenie preskakovačky	39
12. Vianočná skladačka	40

O láske

Keď mi niekto naplnený láskou
obetuje lístok, kvietok alebo plod,
alebo hoci len pohár vody,
prijmem túto obeť milujúceho.
Čokoľvek robíš,
čoľvek požívaš, čoľvek obetuješ,
čoľvek dávaš, čoľvek prijímaš,
to všetko mi prinášaj ako obeť.
Tak budeš slobodný od všetkého bremena,
či ti to prináša šťastie alebo nešťastie.
Svojou oddanosťou a odriekaním
budeš so mnou spojený v láske,
a len čo budeš slobodný od pozemského,
zjednotíš sa so mnou.

x x x

Svoju minulosť ponechaj Božiemu milosrdenstvu,
svoju prítomnosť ponechaj Božej láske,
svoju budúcnosť ponechaj Božej prozreteľnosti.

CESTA KU ŠTASTIU NEPOZNÁ ALTERNATÍVY

"Kto si chce zachovať život, stratí ho, a kto stratí svoj život pre mňa, zachráni si ho". Lk 9,2.

Čo sú pôvodné hodnoty, ktoré boli človeku prisúdené pri stvorení? Udržalo si ľudstvo v priebehu dejín spomienku na pôvodné poslanie? Kniha Genezis v niekoľkých obrazoch naznačuje stav úplnej blaženosti. I rímsky básnik Ovídius v svojich Premenách sa zamýšľa nad pôvodným stavom človeka, keď hovorí, že na začiatku bol zlatý vek, človek sám si ctil vernosť i ľudí, nepoznal strach a v pokoji užíval hojnosť zemskej plodov. Dnešný človek so závistou uvažuje o raji duše a, žiaľ, väčšinou len s túžbou dosiahnuť ho. Cesta k šťastiu sa nepoznáva ľahko. A ako by sa aj mohla? Šťastie nie je chvíľkový zážitok. Je to stav, ktorý sa nadobúda len trvalou aktivitou v správnom smere. Je to produkt činnosti a nemá charakter čohosi, čo možno raz navždy nadobudnúť alebo kúpiť či zdediť. A kto je ochotný podstupovať riziko spletnosti životného boja bez presvedčenia, že vedie k šťastiu? Na dosah sú totiž iné ponuky "šťastia" - Odyseove Sirény, ktoré ho ponúkajú ihneď, bez námahy. A tak dejiny sú plné hrozných výsledkov pomýlenej cesty za šťastím, za sebarealizáciou, čo v prípade vodcov národov i menších skupín viedlo k nesmiernym /vynúteným/ ľudským obetiam. Tragédiou sa veľmi často končia aj osudy jednotlivcov, lebo poznanie prichádza neskoro, a i to považujeme len preto, aby sa zistil omyl, nie aby sa našla správna cesta.

Čo sú teda pôvodné hodnoty a ako ich dosiahnuť? Predkladajú sa dve veľké alternatívy, o ktorých svet diskutuje:

1. Cieľ a najvyššie dobro života spočívajú v splnení všetkých ľudských žiadostí /radikálny hedonizmus a utilitarizmus/. Iné, príbuzné filozofie, i keď si nekladú cieľ takto vyhranený, tiež vidia šťastie v naplnení žiadostí človeka. Podľa tejto alternatívy materiálne zabezpečenie je nutné aj stačí človeku na to, aby bol šťastný. To súčasne definuje cestu k šťastiu.

Cieľ života nie je v navádzaní situácií slasti a rozkoše, ale v službe iným, a to pre blaho celku /profánne filozofie/ alebo s transcendentnou motiváciou /náboženské filozofie/.

Takto sa tu podstatne rozlišuje medzi potrebami čisto subjektívne pociťovanými a potrebami objektívne platnými. Časť prvých je škodlivá pre rast ľudstva, druhé ho podporujú. /Pod slovom rast nerozumieme len materiálne blaho, ale komplexne chápaný správny vývoj v zmysle pôvodného poslania./ V ďalšom dokážeme, že individualistický prístup je rovnako škodlivý i pre rast jednotlivca a nemôže splniť ani základné predpoklady o šťastí, kým láska, ktorá je hnačím motorom činnosti, je tou cestou, ktorá prináša šťastie jednotlivcom i kolektívu a je v súlade so základným poslaním všetkých transcendentných filozofií.

V minulosti /i vzhľadom na sociálne zloženie spoločnosti/ individualistické tendencie prežívali hlavne v myslení a konaní bohatých. Spoločnosti ako celku sa nepredkladali. Veľkým skokom v tomto ohľade /ako to hodnotí E. Fromm/ bola industrializácia spoločnosti a pokračujúci ďalší rozvoj, ktorý dával cítiť, že ľudstvo je na ceste k neobmedzenej produkcii, a teda k neobmedzenému konzumu. Dostavil sa pocit neobmedzenej slobody. Ľudia sa začali cítiť páni vlastného života. Predpokladalo sa, že dosiahnutie bohatstva a komfortu povedie k neobmedzenému šťastiu všetkých /cieľ komunizmu/, a tak vzniklo nové náboženstvo, v ktorom ríša Boha sa nahradila ríšou blaha.

Pre ubiedenú časť ľudstva tieto idey priniesli veľký prísľub a snahu zabezpečiť aspon minimálne ekonomické podmienky. Treba to vysoko hodnotiť, pretože sa splnila, aspon časť podlžnosti voči ľudstvu. Lenže dnes už cítime, že veľký prísľub nie je vybudovaný na komplexnom ponatí človeka a že dodaním toho, čo mu v minulosti najviac chýbalo, sa nenaplní jeho túžba po šťastí. Tento pocit vzniká hlavne pre štyri dôvody /E. Fromm/: 1. Neobmedzené uspokojenie všetkých túžob nie je ani návod na blaho, ani cesta ku šťastiu, ba ani k maximálnej spokojnosti. 2. Sen o nezávislosti /slobodnom rozhodovaní o vlastnom živote/ sa rozplynul, keď si ľudia uvedomili, že sa stali hračkami v rukách manipulátorov, ktorí /veľmi často/ zasahujú i do oblasti citov, myslenia a vôle. 3. Ekonomický rozvoj je obmedzený len na bohaté krajiny a rozdiel medzi nimi a chudobnými krajinami sa stále zväčšuje. 4. Samotný rozvoj priemyslu navodí ekologickú katastrofu /Rímsky klub/ a hrozbu jadrovej vojny, a oboje by malo za následok zničenie ľudstva.

Dôvody zlyhania veľkého prísľubu sú súčasne odpoveďou na to, či cesta zabezpečujúca uspokojenie všetkých ľudských žiadostí vedie k šťastiu. Nevedie a nemôže viesť. Fakt snahy o sebauspokojenie je úzko spojený so sebecktvom a túžbou mať viac, vlastniť veľa /všetko?/ podľa hesla: "Som to, čo mám". V snahe mať viac sa jednotlivec dostáva do antagonizmu voči ostatným. Nemôže sa nikdy uspokojiť, lebo neexistuje hranica jeho želaní. Výsledok: závisť voči tým, ktorí majú viac, a strach z tých, ktorí majú menej. A tak sebecktvo a vnútorný pokoj /ako nutný predpoklad šťastia/ sa navzájom vylučujú.

Toto rozčarovanie výstižne charakterizoval A. Schweitzer pri preberaní Nobelovej ceny: "Superčlovek vybavený supersilou nedorástol na adekvátnu morálnu úroveň. Tou mierou, akou rastie jeho supermoc, rastie jeho úbohosť.... Naším svedomím musí otriasť skutočnosť, že sa stávame neľudskejšími úmerne tomu, ako rastieme v smere k superčloveku."

Nad touto skutočnosťou sa zamýšľa i súčasný slovenský spisovateľ Ladislav Ballek v článku: "Naše byť a mať" /Pravda, 24.4.65/. Okrem iného hovorí: "Nechýbajú nám rozumné postoje, racionálne vlohy, vedecké hodnotenia a inžinierske postupy pri riešení otázok spojených s naším byť a mať. Skôr si dnes nevieme poradiť s našou vlastnou povahou. Nemáme, zjednodušene povedané, ani tak problémy s vlastným rozumom, ako skôr, povedané starosvetky, s vlastnou dušou, ani tak problémy s počtami a účtami, ako skôr s mravosťou okolo našich viaciferných účtov a zložitejších počtov. ... Poradili sme si s núdzou prostriedkami, ktorými si však už neporadíme s dostatkom, s blahobytom už vonkoncom nie."

E. Fromm k tomuto rozčarovaniu poznamenáva: "Teoretické rozborý ukazujú, že radikálny hedonizmus nemôže viesť k šťastiu, a udávajú dôvody /vychádzajúce z ľudskej prirodzenosti/, prečo je to tak. Ale aj bez teoretickej analýzy, len na základe pozorovaných údajov, možno celkom jasne vidieť, že súčasný spôsob "honby za šťastím" neprodukuje blahobyt. Sme spoločnosť notoricky nešťastných ľudí: osamotených, úzkostlivých, sklúčených, závistlivých; ľudí, ktorí sú radi, keď sa im podarí zabiť čas, o ktorý na druhej strane tak usilovne bojujú."

A L. Ballek uzatvára: "Ako sme mravne, teda kultúrne prekročili našich otcov a učiteľov? Vzdelaním, vedeckejším myslením, racionálnosťou ... áno. Sme majstri vysokých učení, a predsa by nám osožilo nazrieť zavše cez nové okienko do starej národnej školy. O dôvode dôvodov života sa tam hovorilo síce prostoducho, zato však zapamätateľne krásne."

Čo je to za okienko? Prečo ho potrebujeme, aby sme spoznali pravé hodnoty?

Myslíme si, že práve táto potreba poukazuje na skutočnosť, že pochopenie človeka nemožno odvodzovať len z biologickej sféry a len z nej získavať návody na dosiahnutie šťastia. A ak je to tak, treba odtiaľ čerpať informácie pre projekty cesty k šťastiu? Lebo, ako ukazuje predošlá úvaha, nebude to cesta vždy racionálna. Veľkí ľudia často konali neracionálne, inakšie akoby diktoval zdravý rozum, a my si ich vážime práve preto /Schweitzer, Kolbe, Gándhí, Matka Tereza a iní/. Aj v našich podmienkach sa vyznamenania udeľujú tým, ktorí prekračujú hranice racionálneho konania /myslíme na tých vyznamenaných, ktorí sa k tomu dopracovali sami/. Za hranice racionálneho sa experimentálna veda dostane len nepriamo - vytváraním hypotéz na základe nazhromaždených materiálov a ich zhodnotenia. Na takýto pokus sa odhodlala moderná psychológia, a výsledok je ohromujúci! Základné závery sú v úplnej zhode s tým, čo nám doniesol Pán Ježiš. Sú zhrnuté napr. v knihách E. Fromma. Hlavné jeho tri diela: Mať a byť, Umenie milovať a Človek a psychoanalýza, obsahujú návod, ako správne hľadať šťastie.

Stručne zhrnieme vlastnosti človeka, ktorý je do takého procesu zapojený: vzdáva sa túžby po majetku a plne žije /je plne prítomný tam, kde je/; má radosť z dávania, nie z prijímania darov; má lásku a úctu k životu; miluje všetkých ľudí bez výnimky; je dobrosrdečný, nie lakomý.

A toto všetko v mene úsilia o šťastie v tomto živote. Ako sa klamú ľudia, ak hľadajú šťastie v bezuzdnosti!

My všetci tieto odporúčania poznáme. Naučil nás ich Pán Ježiš dávno pred týmto /grandióznym/ objavom vedy. Akosi nikto ich vedome nespájal aj so šťastím na zemi. Formulácie "stokrát viac vezme..." a podobné sa spájali len s odmenou v nebi, hoci nás naši svätci upozorňovali, že obete spojené s plnením Posolstva sú doslova "jarmom sladkým" a "bremenom ľahkým". A tak nám vychádza, že cesta ku šťastiu nepozná alternatívy. Je na konci len jednej jedinej cesty.

Ďakujeme Pánu Ježišovi, že do tmy neistoty a utrpenia z nej vyplývajúceho vniesol svetlo znovupoznania cesty lásky. A urobil to spôsobom naozaj neobvyklým. Už pri narodení demonštroval vlastným príkladom, čo je v živote podstatné a čo len dekorum. Prišiel na svet prostredníctvom Panny - milostiplnej, ale chudobnej, a to mimo vlastného domu tak, že ho Herodes nemohol rozoznať od rovesníkov. A preto presvedčivo vyznieva jeho výzva: Nikto z vás "nemôže byť mojím učeníkom", ak sa nezriekne všetkého čo má. /Lk 14, 25/.

V Betleheme prišlo na svet nielen túžobne očakávané vykúpenie, ale tiež svetlo do tmy poznania cesty k šťastiu. Pán nás poučil o tom, čo sme bežne pocitovali ako paradoxy a čomu sme nerozumeli. Že totiž plné stodoly a sýpky nie sú pre dušu dôvodom, aby sa radovala. Duša vie byť /a býva!/ nenasýtená i na hrbe zlata. Blahoslavenstvo o chudobe v duchu, ktoré malý Ježiško tak nádherne demonštroval, je tým základným vysvetlením rozporu a obsahuje odpoveď na otázku o pôvodných hodnotách. Nie lakomosť, ale dobrosrdečnosť, nie závisť, ale dobroprajnosť, nie nenávisť ale láska boli pôvodne vložené do srdca človeka, a len pomocou nich - ako to Pán Ježiš mnohokrát zdôrazňoval - sa dá nájsť pravé šťastie. Lebo čím viac voľného miesta necháme v duši v zmysle byť chudobný v duchu, tým viac miesta v nej zaujme Boh. A my sa

stávame zaujímavými v jeho plánoch hlavne svojou ochotou byť aktívnymi. Hýbateľom bude On, my mu prenechávame priestor na uplatnenie jeho vôle. Cez neho sa stávame nesmierne bohatými i v úplnej chudobe.

BOLI SME NA VELEHRADE

Najväčšia náboženská slávnosť od roku 1948.- Krásna atmosféra ducha.- Pápežova Zlatá ruža pre baziliku sv. Cyrila a Metoda, do ktorej pápežský legát a ním z jeho sprievodu nevstúpil.- Pápežský legát so svojou suitou sprevádzaný dvoma ministrami kultúry.- Talianský kardinál hovoril vyše dvoch hodín po česky a po slovensky.- Prvý dialóg /či konfrontácia?/ ministra s ľudom.

1. Správa nášho /nevyslaného/ reportéra

Rok 1985 je z nejedného hľadiska významným rokom. Je Medzinárodným rokom mládeže, jubilejným rokom z príležitosti 1100. výročia smrti sv. Metoda a aj rokom 40. výročia skončenia doteraz najstrašnejšej vojny v ľudskej histórii.

V takomto roku sa náš štát rozhodol k činu, princíp ktorého okolité štáty praktizujú už dávno: dňa 7. júla 1985 na Velehrade osláviť tisícste výročie smrti sv. Metoda spolu s cirkvou. Zoznam štátnych funkcionárov organizačného výboru týchto osláv sa uverejnil v tlači a pozorovateľ, čo pozná naše pomery, si iste pomyslel, že tohoročný Velehrad sa bude podobat iným manifestáciám, na ktoré sme si už zvykli. Táto celkom reálna prognóza sa však neuskutočnila. Velehradské oslavy sa stali historickou udalosťou, na ktorú jej účastníci nikdy nezabudnú. Stručne si teraz zhräkaptulujeme, čo sa tam vlastne stalo, potom sa nad tým zamyslime a zoberme si z toho poučenie - nielen my - veriaci.

V sobotu 6. júla 1985 poobede sa všetko začínalo ako na iných hodoch. Kolotoče vyhrávali, párky, piyo a pardubický perník sa predávali. Kyvadlová doprava Staré Mesto - Velehrad bezchybne fungovala, pitná voda a WC tiež. Všade vládla slávnostná pohoda, takže mi prišlo na um, či by aj iné tradičné púte, napr. Saštín, Levoča či Staré Hory, nemohli takto prebiehať. Rakúska a západonemecká televízia všetko nakrúcala. - Svet zase raz uvidí, aká je u nás náboženská sloboda: Ľudia verejne chodia do kostola, modlia sa a spievajú vňom, a nikto ich za to nezatvára.

Samozrejme, skúsené oko pozorovateľa ľahko spoznalo aj tých neuniformovaných príslušníkov. Bolo ich tam dost, aj keď predpoveď, že na Velehrade bude pomer veriaci - príslušník v civile jeden ku jednému, sa asi nesplnila. Naši priatelia z ŠtB postávali v dvojiciach, zhovárali sa a očividne sa divili rozjarenej mládeži, ktorá nebojácne pred ich očami spievala jednu náboženskú pieseň za druhou. Samozrejme, všetko sa pekne fotografovalo a jeden pár s videorekordérom na chrbáte nakrúcal aj počas bohoslužieb iba tváre veriacich - ale kto sa už dnes u nás stará o to, či ho fotografujú alebo filmujú.

V sobotu večer do 20.30 h všetko prebiehalo ako na iných pútiach: sv. omše v kostole, spevy a modlitby. O 20.30 h sa musel kostol z dôvodu "zabezpečenia" bezpečnosti kardinála Casaroliho, ktorý bol štátnou návštevou, vyprázdniť. Jedna babka k tomu povedala: "Keď nás nechceli mať celú noc ticho v kostole,

tak nás teraz budú mať nahlas pred kostolom". Vonku, pred kostolom, bol najprv ruženec, potom tisícky ľudí prorocky zaspievali: Toto je deň, ktorý nám dal Pán, radujme sa a veselme sa v ňom, a zaznela pieseň, ktorú si pamätala aj staršia generácia: Mlad Bohu verná, Kristove čaty. Pri slovách "len výš a výš, zdvihnime kríž, svet sa v Kristu obnoví" nejaký mladík za potlesku ostatných zdvihol veľký drevený kríž do výšky. Potom sa masy presunuli na iné miesto, kde mal byť celonočný program mládeže zo Slovenska, Moravy a Čiech.

Asi o 21.30 h zaznela pred kostolom pápežská hymna, ktorá sa potom po oba dni veľakrát spievala. Slováci majú túto hymnickú pieseň veľmi radi, tak ako majú radi aj dnešného sv. Otca, v ktorého žilách koluje aj slovenská krv. Po hymne sa začalo skandovať: "Nech žije pápež!" Starší boli prekvapení, ale onedlho volali všetci: "Nech príde pápež!" Pôvodné heslo sa akosi nenápadne zmenilo. Skandovanie na slávu pápeža trvalo 25 minút. Potom bol zase ruženec.

Medzitým chlapci a dievčatá na lúke pri neďalekom cintoríne začali svoj program. Bolo ich tam niekoľko tisíc. Spievali piesne, recitovali básne, modlili sa a meditovali. Pri sólovom speve "Kríž je znakom spásy" opäť zdvihli veľký, baterkami osvetlený kríž dohora a do nočného ticha znela modlitba dievčiny. V diaľke žiarili osvetlené veže veľhradskej katedrály, na nebi sa jagali milióny hviezd a Kristov kríž zdvihnutý do výšky mladými rukami tu, možno blízko hrobu sv. Metoda, svietil do tmy.

Rozjasený dav pred kostolom neutíchal: "Pustte k nám pápeža! Nech žije otec Tomášek! Nech žijú rehoľné sestričky! My chceme kláštory!" Potom zase: "Ježiš žije, všetci ľudia vravia: Ježiš žije!" Neskôr sa všetci pochytili za ruky, tancovali a spievali ako malé deti: "Keď si šťastný, a vieš o tom, zatlieskaj... zadupaj... zahvízdaj..." A všetci tlieskali, dupali a hvízdali...

Blížila sa polnoc, končil sa deň, ale Deň, ktorý nám dal Pán, sa ešte nekončil. Radosť strednej a staršej generácie a mládežnícky program trvali až do skorého rána, keď sa obe skupiny, z priestranstva pri katedrále a z lúky, unavené, ale šťastné, spojili a čakali na koncelebrovanú sv. omšu, ktorá sa mala začať o desiatej.

V nedeľu 7. júla 1985 ráno sa už cez obrovský dav ľudí sotva dalo pretlačiť bližšie k oltáru. Sv. omša o siedmej bola vonku na vyvýšenom pódiu. Reproduktorov bolo dosť, ale každý dobre nepočul, a ešte menej dobre videl, pretože oltár nebol na najvhodnejšom mieste /resp. bol na najnevhodnejšom mieste/. Po pápežskej hymne zase zaznelo: "Nech žije pápež!" Ľudia, z ktorých väčšina tu včera večer nebola, sa prekvapene obzerali, čo sa to deje. Volanie však o pár minút stíchlo. V stotisícovom dave to dnes určite nebude také spontánne ako včera - pomyslel som si - a našťastie som sa zmýlil.

Po príchode cirkevnej vrchnosti na faru potlesk a nadšenie nemali konca: "Nech žije kardinál Casaroli! Nech žije kardinál Tomášek! My chceme kardinálov!" Ľud si doslova vynútil, aby sa obaja kardináli ukázali v okne fary na prvom poschodí. Privítal ich taký uragán nadšenia, aký Veľhrad doteraz sotva zažil. "Pustte k nám sv. Otca! Nech žije Ján Pavol II! Nech žije kardinál Tomko!" znelo volanie, vystriedané piesňami a modlením. Takto to trvalo aspoň trištvrte hodiny. Desatisíce ľudí s rukami nad hlavou nadšene tlieskali na slávu svojich hostí. - Boli to nezabudnuteľné chvíle radosti cirkvi v ČSSR. Všetko sa utíšilo až na prosbu miestneho kaplána: "Prosím vás, dajte nám už začať!"

Slávnostné prejavy sa začali netaktnosťou predsedu ONV z Uherského Hradišťa Z. Lapčíka, ktorý v prvej vete svojho prejavu urobil zo sv. omše na počesť sv. Metoda "Mírovou slávnost", na ktorú nás srdečne privítal. Zaznel veľký piskot, ktorý rečníka šokoval. Bez prestávky rýchlo pokračoval v čítaní napísaného prejavu a nebol schopný povedať nič, okrem toho, čo mal na papieri. Fráza striedala frázu: "naše úspechy, 40. výročie, oslavy Metodeje" a zase "mírová slávnost". Ľudia, zvyknutí na tento rituál, pochopili, že nad hrobom sv. Metoda sa kecať nesmie. Okrem piskotu počas prejavu začali po skončení kričať: "Chceme svätú omšu!" Potom povedal niekoľko uvítacích slov otec biskup Vrána. Po jeho prejave zaznela štátna hymna, ktorú všetci veriaci nahlas spievali.

Hlavný prejav mal minister kultúry ČSR dr. Klusák. Pochopil situáciu, a preto hovoril improvizovane. Aby zdôraznil, že on nepokladá oslavu za mierovú slávnosť, povedal, že prišiel s nami na púť sláviť Metodovu pamiatku. Dav ho skandovaním opravil: "Svätého, svätého." Keď povedal, že Cyril a Metod nám pri-niesli reč a písmo, ľudia dopĺňali: "Vieru, vieru!" Na prekvapenie súdruh minister začal s ľuďmi diskutovať: "O viere vám hovoril pán biskup, my sme si s ním rozdelili úlohy." Keď mládeži zdôrazňoval, ako sa má dobre, že jej nič nechýba, tak mladí mu odpovedali: "Sloboda, náboženská sloboda." "Keby ste ju nemali, tak by ste tu neboli", bol argument pána ministra mládeži a nám všetkým. Ľudia pri jeho reči aj zatlieskali, ale keď hovoril polopravdy, tak ho vypískali. Keď bol piskot najväčší, minister povedal veľkú pravdu: "Veľká Morava, to sú aj tri prúty Svätoplukove, ktoré značia jednotu." Z úst predstaviteľa nositeľov ideológie, ktorí stálym rozdeľovaním a triedením ľudí vždy jednotu iba rozbíjali, to znelo divne. Celkove možno povedať, že minister svoju neľahkú situáciu ako-tak zvládol. Záverečný potlesk bol ocenením najmä toho, že nečítal frázy, ktoré mu pripravili na papieri a ktoré boli uverejnené ako jeho prejav v dennej tlači i v Katolíckych novinách. Podľa svedectva druhých, biskup Feranec pri jednom piskote chcel vstať a zrejme ľudí verejne napomenúť. Jeho sused biskup Pásztor ho však upokojil a gestom usadil. V závere otec Feranec žehnal z auta ľudí s veľkým úsmevom.

V liste kardinálovi Casarolimu, v ktorom ho pápež poveril zastupovaním na oslavách, sa vysoko zhodnotil význam sv. Cyrila a Metoda pre celú Európu. Prejav, ktorý čítal kardinál Tomášek, bol mnohokrát prerušovaný potleskom a volaním na slávu pápeža. Potom po rusky hovoril kyjevský metropolita Filaret. Na Veľhrad prišiel ako vedúci delegácie Kresťanskej mierovej konferencie, ktorá s veľkou slávou práve prebiehala v Prahe. Dobré padlo práve z jeho úst počuť, aký je dojatý a šťastný, ako sa mu tu páči a ako vysoko hodnotí našich vierožvestcov a vtedajších pápežov, ktorí dovolili sloviensku reč pozdvihnúť na oltár. Veriaci metropolitovi neraz zatlieskali. Videli v ňom reprezentanta cirkvi, ktorá mnoho trpela a ktorá je veľmi blízka cirkvi katolíckej. Jeho záverečné slová o Kresťanskej mierovej konferencii sa mu odpustili, pretože každý dobre vie, že táto organizácia kritizuje všetko možné na svete, iba stav cirkvi v socialistických krajinách si nevšíma a tvári sa, že je tam všetko v poriadku.

Potom sa začala sv. omša. Ministerský sprievod sedel hneď za koncelebrantmi a sledoval skoro dve hodiny zblízka sv. obetu, možno, že niektorí z nich prvý raz. Keď bolo treba, tak vstali, inokedy sedeli a počúvali. Ľud sa vrúcne modlil a spieval z cyklostylovaných textov, ktoré dostal pred omšou. Bolo vidno, že tu

nie sú prítomní nijakí náhodní hodári, ale že je tu veriaci ľud. Kardinál Casaroli mal 26 minútovú kázeň, ktorú hovoril, tak ako aj text omše, do polovice po česky, a potom po slovensky. Stručný obsah priniesli aj Katolícke noviny, preto ju nebudeme opakovať. Do bratského šírenia pokoja podávaním rúk boli zapojení aj naši štátni hostia. Po záverečnom požehnaní a po pápežskej hymne zazneli znova volania na slávu pápeža a našich cirkevných hostí. Každý žiaril šťastím a spokojnosťou. Kardináli Casaroli a Tomášek sa zase museli ukázať v oknách fary, hora rúk ich znova a znova vyvolávala. Potom už všetci nasadli do šesťstotrinásťok a vpredu VB, vzadu VB, odišli na obed. Filaret z okna auta dreveným krížom so slzami v očiach žehnal prítomných. Oslavy 1100. výročia smrti sv. Metoda sa skončili.

Tak ako r. 1969 sv. Cyril, tak teraz sv. Metod naplnil nadšením potomkov predkov, ktorým obaja priniesli vieru. Velehrad bol určite najväčšou a najradostnejšou cirkevnou slávnosťou v ČSSR, ktorá ukázala, že napriek všetkému cirkev u nás rastie a prekvitá, pričom počet vyznavačov, ktorí svoju vieru berú vážne a neboja sa vystúpiť z prítomia anonymity, je stále väčší. Bolo symbolické, že počas omše zrazu odkiaľsi priletela holubica a tesne-tesne nad hlavami veriacich lietala a lietala, akoby sa s nimi nechcela rozlúčiť. Skutočne, v tento deň bol Duch Svätý s nami a zapálil naše srdcia svojimi darmi.

Veľký počet mladých, ktorí tvorili aspoň polovicu prítomných, je ďalším pozitívnym faktorom. Mnohí z nich boli vychovaní za socializmu, bez Boha, pričom často prišli k viere už nie cez svojich rodičov. Z ich správania bolo vidno, že sa za svoju vieru mehanbia: Väčšina z nich bola na sv. prijímaní, modlitby ruženca a meditácie kľačiaccky neboli zriedkavosťou. Velehrad bol dôkazom, že mladí začínajú stále viac a viac poznávať, že bez Boha je život nezmyselný, že 1100-ročná štafeta viery je najväčší dar, ktorý človek a naše národy ^{mohli} dostať a ktorú treba brániť, zveladiť a odovzdať ďalšej generácii.

Účasť veriacich vo Velehrade bola veľká; odhady sa pohybovali medzi 150 - 250 tisíc, napriek paralelnej púti v Levoči. Potešila vysoká vyspelosť a disciplína veriacich. Po oba dni nezaznelo jediné nevhodné politicky ladené heslo, nestala sa jedna jediná provokácia. Každý cítil veľkú radosť z jednoty a z toho, že sme v Božích rukách a že bez Božej vôle sa nám neskriví ani vlas na hlave. Radosť a údiv vítali aj rehoľníkov, ktorí sa na Velehrade objavili vo svojich dávno odložených sutanách. Františkáni, dominikáni, saleziáni, často aj mladé tváre, ktoré v čase likvidovania reholí ešte ani nežili. Ich služby a služby rehoľných sestier, ktorých bolo na Velehrade neúrekom, potrebuje táto spoločnosť ako nikdy predtým. Proti PIT sa na Velehrade nekričalo, každý pokladá túto organizáciu s jej terajším smerovaním za odpísanú. Jej niektorí predstavitelia na Velehrade, samozrejme, boli tiež. Dalo sa vidieť, že z priebehu osláv mali aj oni radosť.

A čo povedať o spoluorganizátorke týchto slávností, o štátnej správe? Sme jej povďační za organizačnú pomoc, aj keď treba povedať, že celkom nepochopila situáciu a že obsah slávnosti nedomyšlela. Velehrad znova pripomenul, že by stačil iba trošku chápacejší a ľudskejší prístup k veriacim, a štát by si získal milióny, ktorých viera zaväzuje poctivo pracovať a žiť pre túto spoločnosť.

Na druhý deň po Velehrade sa v novinách objavil výťah z prejavu ministra dr. Klusárak, ktorý však na Velehrade nikdy nepovedal.

Keď si pred odchodom kardinál Tomášek sadal do auta, pýtal sa okolostojacej mládeže: "Deti, bola to skutočnosť, alebo sa mi to len sníva?" Ubezpečujeme vás, otec kardinál, že Velehrad bol skutočnosťou a že aj prostredníctvom vás urobil sv. Metod toho roku u nás veľké divy.

Velehradská slávnosť je už za nami. Nezabudnime však na ňu a z jej odkazu čerpajme silu do ďalších všedných dní nášho života.

2. Ďalšie velehradské postrehy

Oslava smrti sv. Metoda sa vydarila. Jeho brata sv. Cyrila si boli katolíci z Československa uctiť v Ríme. Tam im bol "k službám" pápež Pavol VI. a kardináli. Pred 16 rokmi sa aj v cirkvi pokladalo za samozrejmé, že jubileá cirkvi zrežirujú biskupi a knazi. Boží ľud mal len počúvať a sledovať. Lenže do jubilea sv. Metoda, nášho prvého arcibiskupa, ľud vyspel. Vyrástla zrelá kresťanská generácia. Napriek vonkajšiemu tlaku a nedostatkom vo vnútri cirkvi sa podarilo vychovať veľké rady uvedomelej mládeže a rodín. Usporiadané tisícky prišli roku 1985 defilovať na velehradské nádvorie a na mariánsku horu v Levoči. Ten istý deň dve veľké púte a napriek kolízii dátumov i veľké manifestácie kresťanov. Spišský ordinár Š. Garaj stihol oboje. V sobotu večer uviedol sv. omšou levočskú púť a v nedeľu bol v rade koncelebrantov na Velehrade.

Bez prípravy a predohry niet ani hlavného deja. Desať dní pred púťou ohromila ČSTK správou, že bola vytvorená prípravná komisia zložená zo štátnych a cirkevných predstaviteľov a že príde pápežský legát kardinál Casaroli. Ministri kultúry a predstavitelia kresťanského kultu po prvý raz od skončenia vojny pripravovali náboženskú slávnosť spoločne. Mali teda právo na školské chyby. A to právo aj poriadne využili.

Najprv prišli na noc zavrieť baziliku. Tí, čo prišli už v sobotu, sa stiahli na prilahlé lúky a tam pokračovali v pobožnostiach. Boli to predovšetkým mladí ľudia. Ich prítomnosť, modlitby a spevy naplnili velehradské údolie duchovným fluidom. Mládež tvorila nielen väčšinu pútnikov, ale bola aj najcitlivejším faktorom jubilea. Veď sv. Metod sme oslavovali v Medzinárodnom roku mládeže.

Ani sám velehradský farár sa už nepamätá, koľko návštev a inštrukcií dostal za posledné týždne. A každá mu zdôrazňovala, čo nemôže, čo nesmie, čo by malo zlé následky atď. Bolo preto symbolické, že cez celú bohoslužbu so spotenými rukami hľadel Zlatú pápežovu ružu, keď ju réžia nedovolila vnieť priamo do baziliky.

A prečo umiestili rúrkové lešenie s oltárom na severnú stranu baziliky, to vám dispozícia nádvorja a logické myslenie nedajú dokopy. Lebo tam nebol ani tien, ani najlepší dohľad, ani počutelnosť. Ideálne miesto pre oltár by bolo v strede nádvorja pred portálom. Ale v našich podmienkach je pojem "ideálny" asi príliš ideálny. Cirkevná politika štátu sa mieša do liturgických vecí. A keďže politika je vždy "umením možností" tak - podľa komisie - zostal i vlk sýty i baran celý: Oltár mohol byť vonku, ale zahratý dostatočne do auta.

Nádvorie baziliky a prilahlé priestory boli preplnené pútnikmi už pred siedmou hodinou. Boli to tri hodiny modlitby a spevu, ktorý znovu a znovu vzbíkal v inom kúte a spájal všetkých pútnikov do jednej rodiny. Oficiálna kolóna áut prišla niečo

po deviatej hodine. Za žltó-bielými volgami, ktoré aspoň takto nahradili pápežské zástavy, sa ticho vkrizli obrovská čajka a ostatné limuzíny. V čajke bol kardinál Casaroli a v tých ďalších členovia jeho sprievodu, kardinál Tomášek a slovenskí a českí biskupi a ordinári. Chýbali iba rožňavský vikár Z. Belák a pre chorobu trnavský biskup J. Gábriš, ktorého kardinál Casaroli v pondelok v Trnave navštívil. Prítomní ordinári a slávnostní hostia z Ríma i delegácie KMK sa za pohotovej asistencie mladých mužov v sivých oblekoch a tmavých okuliároch rýchlo stratili v útrobach stráženej farskej budovy. Ale národ, ktorý doteraz pokojne čakal, si skandovaním vyvolal na pozdrav z obloka kardinála Casaroliho, ale najmä prímasa Tomáška, ktorého protokol komisie zatlačil do úzadia a ľud akoby to vycítil, skandovaním jeho mena mu preukazoval najväčšie ovácie a oddanosť.

Slávnosťou začal medzník novej histórie. Čo sa putujúcemu ľudu nepáčilo, to vypískal. Čo ľudu chýbalo, to skandovaním vložil ako vsúvku.

V podstate reč ministra kultúry M. Klusáka nebola zlá. Ba bola duchovnejšia a duchapľnejšia, než aké zvyknú naši ministri hovoriť. Ale nebola vhodná od oltára a do srdca pútnikov. Inde by obstála, na púti provokovala. Nečudo, že si minister musel pomáhať nervóznejšou gestikuláciou a utopickým príslubom: "Nebojte sa, všetko bude!" Keď dokričal svoj prejav, vydýchol si nielen on a mnohotisícový partner dialógu, ale aj zodpovední usporiadatelia. Akoby aj nie. Na oblohe ani mráčka, a zrazu sa začalo blýskať. Vlastne, keby to bolo blýskanie na lepšie časy, ani by sme tú reč pánu ministrovi tak nezazlievali.

V noci nepustili do baziliky mládež a pútnikov, cez deň kardinálov a biskupov. Keby zaspievali pred oltárom Te Detum a položili pred bohostánok pápežovu ružu, to by bolo malo štýl. Ale všeobecne neznámy protokol kázal, aby sme sa čestných, ale priháklivých hostí zbavili čím skôr. V lesklých limuzínach ich odviezli do Boskovic za Uherský Brod na zámček na slávnostný obed. Zo vzácnych hostí zostala na fare len hromada liturgických rúch. Ich odchod bol bleskovejší, ako sa čakalo.

V regáli kníh velehradského farára bola pohodená biela kazeta so symbolom Jána Pavla II. V nej jeho Zlatá ruža. Znak jeho duchovnej prítomnosti s nami a medzi nami. Ale tá osirelá kazeta čosi symbolizovala. Pápeža sme prijať nechceli a jeho legáta sme sa i s jeho sprievodom čím skôr zbavili. Uhladene, a preto bolestivejšie. Kým sme videli odchádzať luxusné limuzíny, ani sme to tak necítili, ale keď prišli prvé reflexie a súvahy, chápali sme to ako únos. A s ním aj odvratie nádejí, čo sa ich príchodom obnovili.

Monsignor J. Bukovský stačil úchytkom povedať, že noví biskupi nebudú. A noví biskupi pri jubileu prvého arcibiskupa by bol nielen najsymbolickejší dar, ale aj príslub, že velehradská púť nie je osamelý Húč, lež prirodzený tok denného svetla, na ktoré majú nárok aj veriaci ľudia v Československu. Vzdialenosť medzi nárokmi a nádejami sa nezmenšila. Naše nádeje desiatročiami zmocnili a máme ich dosť, aj na vývoz. Veď komu veľa chýba, tomu je očakávanie druhou prirodzenosťou. Ale na Velehrade sa k nádejám pridali nároky. Azda trochu živelne, ale v podstate ako prirodzený prejav a odpoveď. Ako dôkaz, že cyrilometodské dedičstvo žije a chce byť aktívne pri formovaní národov, ktoré majú "slovanskú dušu" a cítia zodpovednosť za svoj prínos do dnešnej civilizácie a kultúry.

Slávnosti nevytvárajú život, ale dokumentujú jeho úroveň. Ak sme sa na Velehrade nedočkali veľkorysejšieho gesta, ideme ďalej ochotne do všetkých dní a jeho úloh. Ale nejdeme bez nádejí a nárokov. Budeme nároční predovšetkým na seba, aby sme presvedčili, že byť kresťanom znamená konštruktívny postoj k hodnotám osobným i spoločenským. Od tých, čo spravujú naše prítomné osudy, čakáme zase rešpektovanie ľudskej a náboženskej slobody. Priepasť medzi nádejami a nárokmi možno zmenšiť. To je naše pevné presvedčenie.

8. 7. 1985

3. Z listu prezidentovi

Vážený pán prezident!

Som pracujúca žena a matka rodiny. Z práce prichádzam domov do druhej smeny, a preto za normálnych okolností by som si nemohla sadnúť k písaniu. Teraz som sa ocitla mimo týchto svojich povinností a rozhodla som sa využiť to v záujme spoločného dobra a pokoja a napísať Vám. Nechcem Vás o nič konkrétne žiadať, len sa chcem s Vami podeliť o svoje názory, lebo sú to názory veľmi mnohých, a tie by ste ako hlava štátu, v ktorom žijeme, mali poznať.

Rada by som sa vrátila k dojmom z tohoročnej velehradskej púte. Chcem vyjsť z jedného momentu: Keď sa množstvo pútnikov zišlo na hlavnej bohoslužbe a čakalo, že sa začne znakom kríža "V mene Otca i Syna i Ducha Svätého", zaznela štátna hymna. Chvilka prekvapenia, ale hneď, bez akéhokoľvek ojedinelého prejavu nesúhlasu, to množstvo ľudu spievalo našu hymnu tak zo srdca ako málokedy. Toto je ten moment, ktorý by bolo hodno priam premeditovať. Sama som mala slzy v očiach a /nech hovorím len za seba/ uvedomila som si, že len cirkev má šancu naučiť ma milovať túto vlasť. A zostala mi "visieť vo vzduchu" otázka: Naozaj, prečo by to nemohlo takto byť? Prečo by nemohla naozaj byť náboženská sloboda? - Pán minister nám tam síce povedal: "Máte ju, inak by ste tu neboli", ale veď toto by sa dalo povedať aj černochochom v Juhoafrickej republike. Keď sa potom začali prejavovať protesty, patrila som ku tým, ktorí ich utišovali. Niežeby som bola iného zmysľania, ale aby sa to nerozumelo ináč. Teraz však, keď o tom uvažujem, som rada, že sa protest aspoň v takej miere ozval. To bolo to najmenej, čo sa mohlo - čo sa už muselo - urobiť. Prečo? Pomajprv: Vieme o smernici, ktorá mobilizovala všetko do narúšania týchto osláv. Že sa naozaj uplatnila, bolo vidieť v tlači, ktorá sa predbiehala v zverejňovaní falzifikátov a dezinformácií o sv. Cyrilovi a Metodovi, prekrúcalo sa a hanobilo všetko, čo je nám sväté. Zhromaždení pútnici priamo v súvislosti so svojou prítomnosťou na púti okúsili nejedno obmedzovanie: Bol zákaz poskytovať autobusy, mohli sa dozvedieť až v poslednej chvíli, že im objednávkou rušia. V sobotu i v nedeľu na Velehrade akési hliadky stále legitimovali a zapisovali okoloidúcich, niektorých i viackrát. Takmer v susedstve baziliky rušil kolotoč a hlavne počas bohoslužieb púšťal hlasito kolotočiarску hudbu a vyvolával: "Stále máme voľné lavičky!" a sľuboval najlepšiu zábavu. Dovolilo by sa toto počas štátnych osláv? Vtedy ani bohoslužby v kostoloch nesmú byť, len včas ráno a večer, aby neodpútavali pozornosť.

V sobotu bolo najprv vyhlásené, že baziliku treba večer vyprázdniť a bude zatvorená až do rána. Potom i priestor po boku baziliky okolo poľného oltára. Napokon, keď sa ľudia odtiaľ

presunuli na veľké priestranstvo pred bazilikou, i toto bolo treba vyprázdniť, lebo vraj sa bude čistiť pomocou mechanizmov. Vtedy som si všimla, že na zemi nebolo ani papierika. Urobilo by sa toto pri prvomájových oslavách? Vieme, že priestory po nich sa zmenia v jedno veľké smetisko, A kto by tých ľudí, horko-ťažko sústredených pomocou kontrolovanej účasti, potom znovu vrátil? Čo tým chceli dosiahnuť? Azda si mysleli, že zmizneme z povrchu zeme? Keď sme neboli tam - boli sme inde. Veď Pánova je celá zem a všetko, čo ju naplňuje. Chrám pod klenbou hviezdnej oblohy mal dosť miesta pre všetkých. Okrem iných obmedzení nebol daný ani súhlas na liturgiu východného obradu.

Po tomto všetkom príkorí, tak čerstvo pocitovanom, veriaci prejavili veľkú mieru trpezlivosti a dobrej vôle, keď sa zachovali tak, ako sa zachovali. Štátnu hymnu zaspievali. Pri predstavovaní štátnych predstaviteľov zdvorilo zatlieskali. Rozhodný protest však nastal, keď bola snaha toto podujatie pomenovať ináč. Azda to vysvetlí prirovnanie: Keby sa státisíce komunistov zhromaždili osláviť tradičný Prvý máj a prišiel by aj predstaviteľ cirkvi a namiesto toho, aby ich pozdravil, privítal by ich na slávnosti sv. Jozefa robotníka. Teda to nie je len formálny rozdiel. Súhlasit', by znamenalo, že sa tu o týchto veciach bude hovoriť tak, ako sa písalo v tlači. Protest tu bol skutočne na mieste. Veď to bol pokus o krádež. Veriaci sa predsa zišli na púť, ktorá je čisto náboženským podujatím, a chcelo sa tu hovoriť viac o 40-ročných výsledkoch než o 1100-ročnom dedičstve...

Keď začali bohoslužby, to množstvo ľudu ich ukáznene, s plnou účasťou doslova prežívalo. To bolo to, kvôli čomu prišli. Bolo to také duchovné, že už ani potom nik nepocítil potrebu vracat' sa k ničomu, čo je mimo alebo proti. My máme predsa svoju vlastnú náplň. bohatú a krásnu, ktorá sama postačí. Na rozdiel od ateizmu, ktorý už podľa svojho názvu existuje len preto, že má proti niečomu byť...

Všimnime si čísla 1100 a 40. Je to veľký rozdiel, takmer 30-násobok. To tisícstoročné je stále živé, mladé, schopné ísť cez prekážky. To štyridsatročné sa už neraz potrebuje oprieť o nejakú barličku. Aká škoda vytínať tie tisícstoročné korene, z ktorých sme vyrástli! Aká škoda zvolávať Boží trest na túto krásnu vlasť! Ak bude musieť prísť búrka, ktorá by zmietla vytínačov, budeme nou všetci trpieť. Prečo nemožno žiť v pokoji?... Dáte cirkvi slobodu bude žiť. Nedáte, bude žiť ináč, prispôsobená daným podmienkam. Kristus povedal: "Keď zrno nepadne do zeme, zostane samo. Keď padne do zeme, prinesie stonásobnú úrodu." Aj pred 40 rokmi začala veľká siatba - známi i neznámi väznení biskupi, kňazi, prenasledovaní rehoľníci, laickí veriaci. Nemožno zabrániť, aby táto siatba priniesla úrodu. Je stále dosť, ba stále viac zrn ochotných obetovať sa. Dnes totiž pokračuje tisícstoročná história, píšú sa jej ďalšie prekrásne stránky. Sú na nich mená synov a dcér našej vlasti...

Doprajme jej skutočného pokoja, veď tu sme sa všetci narodili, tu sme doma, tu by sme mali mať slobodu, tu by sme mohli v pokoji žiť.

Vo Vašich rukách, pán prezident, je veľká zodpovednosť za to, ako sa zapíše do dejín doba, ktorú žijeme. Prijmite i tieto moje riadky ako snahu pomôcť Vám v pocite spoluzodpovednosti.

S pozdravom

A. M., veriaca zo Slovenska

Úvaha a list k jednej televíznej relácii

V utorok 12. februára 1985 v podvečer po zapnutí televízora, keď mala byť rozprávka na dobrú noc, sa na obrezovke objavila dvojica zhováraajúcich sa ľudí: reportérky a pána v bielom plášti. Už som chcel prepnúť na iný program, keď ma zrazu po pár vetách a žoviálnych úsmevoch pána v bielom zamrazilo. Nie, nehovoril o medzinárodnej situácii; hovoril tak, ako sa robí reklama na novú zubnú pastu či na šampón proti lupinám - robil reklamu zabíjaniu nevinných detí. - Z pána v bielom sa vykľul lekár či primár z Ostravy, ktorého meno už bohužiaľ po skončení relácie nespomenuli.

Pán doktor nenútený ukázal súdruške redaktorke akúsi dlhšiu pipetu so sklenou bankou na konci. Podľa jeho slov išlo o najmodernejší prístrojček na robenie potratov - o veľmi výhodnú techniku, ktorou sa dá dieťa zabiť ambulantne - to znamená, že žena kvôli tejto záležitosti ani nemusí vymieškať z práce /na služobnú priepustku si odskočí do mesta a medzi nákupom banánov a návštevou kaderníka si dá "udélať potrat"/. Táto veľmi "výhodná" metóda sa však dá aplikovať iba v prvých týždňoch tehotenstva, preto je podľa tamtoho doktora nesprávne, že komisie, ktoré zabíjanie nenarodených detí povoľujú /reč išla samozrejme o prerušenie tehotenstva/ vedome svoj súhlas odďaľujú, takže sa takto stráca čas, v ktorom je celá akcia ľahko realizovateľná. Neskoršie to už nie je také jednoduché, ale moderná veda aj to v záujme človeka dokáže! Ten neskorší spôsob je aj z ekonomického hľadiska nevýhodný: chudierka pacientka musí niekoľko dní maršdovať - a štát jej musí /z našich daní/ platiť nemocenskú.

Súdruh doktor sa vyslovil, že vykonal mnoho práce v tom, aby zabitie dieťaťa bolo záležitosťou len ženy a príslušného ochotného lekára /ozaj, koľko taký lekár dostáva prémie za jeden vykonaný zákrok?/; aby sa v ČSSR zrušili príslušné povoľujúce komisie, ktoré veci len komplikujú. Bohužiaľ tento cieľ sa mu nepodarilo dosiahnuť /narazil asi na odpor lekárov, ktorí svoju lekársku prísahu berú vážnejšie ako on/, dosiahol iba čiastočný úspech v Brne, ktoré teraz - ako prvé mesto v ČSSR - má vzhľadom na iné mestá akési výhody pri povoľovaní a prevádzaní potratov. Posledné oznámenie urobil pán primár s hrdosťou v hlase, asi tak, ako keď naši baníci hlásia v televízii predčasné splnenie plánu. /Ospravedlňujem sa, že som niektoré detaily z tohto rozhovoru nezachytil - kvôli nehoráznym bezočivostiam pána primára som sa tak nahneval, že mi tieto podrobnosti ušli./ Ďalej som sa spolu s miliónmi vďačných poučených poslucháčov dozvedel, že sa pripravuje o potratoch nejaká novelizácia zákona, ktorá bude v tomto smere krokom vpred/k rýchlemu legálnemu vyhubeniu oboch našich bratských národov, Čechov a Slovákov/ a že ešte modernejšie ako potraty sú nasledovné tabletky /ukázal ich pred kamerou súdruške redaktorke pre poučenie mladých divákov/, ktoré sú veľmi výhodné "pro prípad nechteného /?/ styku". Vtedy stačí do niekoľkých hodín "spolknout" 4 tieto zázračné medikamenty a potom za 24 hodín zase 4 a celá vec "je vyřízena".

Relácia sa chýlila ku koncu, ja som z nej videl iba kúsok, takže možno súdruhovi doktorovi krivdím, ak z jeho úst vyberám len tie výroky, ktoré som na vlastné uši počul. Nemyslím si však, že sa v prvej časti relácie hovorilo iným spôsobom. Pán doktor iste nehovoril o tom, že malému dieťaťku v tele matky už od tretieho týždňa po počatí bije malé srdiečko, to isté srdce, ktoré mu potom bude biť 50, 70, ba aj 90 rokov - až do jeho smrti, že

v treťom týždni sa mu začína rozvádzať aj krv po jeho telíčku a že v 18 týždňoch si malé bábo dokáže už aj cumlať vlastný palček. Ktovie, možno kvôli názornosti súdruh "vedec" ukázal divákovi niekoľko farebných fotografií o potratoch, tie zakrvácané kúsky ručičiek a nožičiek, ktoré po takomto "neškodnom" zásahu odnášajú v odpadovom koši na smetisko...

V závere tejto zaujímavej besedy /či potom do rubriky Listy divákov prišli nejaké ďakovné ohlasy, neviem/ ešte povedala súdružka redaktorka niekoľko angažovaných fráz /našťastie heslo Vpred k novým modernejším potratom nevytýčila/ - a konečne sa deti /tie, ktorých rodičia sa nedali kedysi zlákať podobnými sladkými a jedovatými rečami/ dočkali svojej rozprávky na dobrú noc.

Všetko teda skončilo happy-edom: potrat - nič jednoduchšie! Taký uzáver si z tohto vysielania asi spravilo veľa mladých ľudí, ktorí mali to nešťastie, že videli túto reláciu. A my rodičia čo? - Vykašleme sa na to, a život pôjde ďalej, alebo to tak nenecháme a vyprosíme si od našej televízie túto nehoráznú bezochybnosť?! Štát /my - s našimi danami/ dopláca na televíziu denne milión korún, a ona si dovoľí v Medzinárodnom roku mládeže balať našu mládež. Máme tak čušať, ako sme čušali v Medzinárodnom roku detí keď zdraželo detské oblečenie a obuv?! Teraz však už nejde len o peniaze, ale o budúcnosť tohto národa!

Či komunista, kresťan, žid alebo ateista, každý by si mal takéto relácie vyprosiť a žiadať od vedenia Československej televízie vysvetlenie, čo uvedenou reláciou sledovala? Nestačí, že v ČSSR je napriek zavedeniu "moderných" antikoncepčných metód veľmi vysoký stav potratovosti, že v niektorých oblastiach doslova obyvateľstvo vymiera, že máme problémy s rozvodovosťou, narkomaniou, alkoholizmom, že na nástup do väzenia sa čaká v poradovníku atď., atď. - a tu si nejaký "vedec" dovoľí poučovať tento národ ako na to! Uvedomuje si tento doktor, ktorý by sa ani doktorom nemal nazývať, čo by s ním bolo, keby jeho matka bola rovnako poučená ako jeho poslucháčky, vtedy, keď ho v svojom živote deväť mesiacov nosila? Pozná on nové výsledky výskumu z embryológie, ktoré potvrdzujú, že malé embryo má od samého počiatku všetky aspekty ľudského jedinca, berie si na svoje svedomie všetky celoživotné pocity viny matiek, ktoré sa dali zlákať jeho reklamou?

Právo na život je najzákladnejším právom každého človeka. Bezbranné dieťa treba chrániť a nie ešte poučovať iných, ako sa ho možno čo najľahšie zbaviť. Ani jedno počaté dieťa si svoj život samo nehľadalo. Keď mu však raz bol daný, tak mu ho nik nemá právo odobrať. Ak dokážeme demonštrovať za mier proti vojne, tak by sme mali raz vystúpiť aj proti potratom, na obranu nenarodených státisícov detí, ktorým egoisti nedovolili uzrieť tento pekný svet. Nad smrťou jedinca dokážeme roniť dlho slzy a to, že denne zabíjajú na celom svete a aj v našom socialistickom Československu bezbranné nenarodené deti, to nás nemrzí a nepáli.

Na druhý deň ráno /po tejto "vydarenej" relácii/ som si kúpil noviny a v nich som sa dočítal, že mnohonásobný vrah Mengele, ktorý v čase fašizmu robil zverské lekárske pokusy na ľuďoch, žije beztrestne niekde v Južnej Amerike ... a autor sa nad tým rozhorčoval...

Vážená televize!

V úterý, 12. února a znovu v neděli, 24. února t. r. jsme shlédli v rámci televizního klubu mladých pořad "Povídání o lásce", který nás vyprovokoval k napsání tohoto dopisu.

Rádi bychom vám položili otázku. Jak pomohl tento pořad mladým lidem správně se orientovat v problémech lásky? Co hezkého o lásce nám řekl? Několik prirovnání pokulhávalo a o tom, že láska je především úcta k druhému a odpovědnost, nepadlo ani slovo, nebo jen letmá zmínka. Když jste zahájili pořad citáty, připomeneme vám v této souvislosti také jeden: "Jsi navždy odpovědný za to, cos k sobě připoutal" /Ant. de Saint Exupéry - Malý princ/.

O takové odpovědnosti jste měli mluvit. O odpovědnosti jeden za druhého a hlavně o odpovědnosti za nový život, který může z lásky vzejít. Ale z lásky, a ne z torza lásky! Protože když chybí odpovědnost, úcta k druhému a porozumění, nejde o lásku v její plnosti.

Ve svém pořadu jste se ani trochu nezamyslili nad tím, že interrupcí se ničí nový život, nový člověk a nejenom "plůdek". Každý, kdo se díval na nástroje, kterými se klíčí život zabíjí a odstraňuje z těla matky, byl kdysi také takovým plůdkem.

Člověku, který neztratil přirozené lidské vnímání, se tajil dech nad tím, kdo a jakými vynalézavými způsoby ničí život.

Kdyby se na stejné obrazovce objevil vynálezce plynové komory z koncentračního tábora a zdůrazňoval technické parametry, výkonnost a ekonomickou efektivnost tohoto zařízení, byly by jistě i tvůrci pořadu "Povídání o lásce" pobouřeni. Ale podstata je přece táž! Ničí se lidský život!

Počet interrupcí stoupá. Čísla jsou odstrašující. Ale jak potom srovnat poukazování na jejich stále sa zvyšující počet a zároveň ukazovat potratové nástroje a to nejen klasické, ale i nejnovější!

Vypočítáváním ekonomické výhodnosti, sčítáním množství ušetřených korun a pracovních hodin se žena degraduje jen na rychle se reprodukující pracovní síly.

Hovořili jste o antikoncepci, její spolehlivosti a nežádoucích účincích. Nemluvili jste však vůbec o zdraví neškodné a daleko spolehlivější metodě symptotermální, spojené s autopalpací čípku, a o zdrženlivosti jste se rovněž nezmiňovali. Hovořit o zdrženlivosti je zřejmě těžší než o antikoncepci nebo interrupci. Výchova ke zdrženlivosti a odpovědnosti je daleko zdůvodňovanější, ale pro mladé lidi důležitější a mravně hodnotnější.

Interrupce, která může ženu na celý život poznamenat po stránce tělesné a duševní, se v povědomí lidí jako vážný zákrok nebere. Pořad to v plné míře potvrdil a tímto povrchním přístupem přispěl k vytváření lhostejného postoje k životu a jeho hodnotám. Nelze přece hovořit o interrupci jako o neškodné, technické a navíc administrativně ztížené záležitosti, kterou vyřeší lékaři, technici a právníci.

Je nutné v myslích lidí, a především mladých lidí, vytvářet vědomí takových morálních hodnot, které pomohou zaujmout správný postoj k životu, k odpovědnosti nejen vůči sobě, ale i vůči druhým.

V plné míře by to mělo platit o lékaři, který má být autoritou a to nejen odbornou, ale i mravní autoritou, které se dá věřit a na jejichž slovech se dá stavět.

S politováním musíme konstatovat, že vystoupení prim. MUDr. Jiřího Sráčka tomu neodpovídalo. Když pak redaktorka na závěr hovořila o šťastné rodině, které patří mít děti, znelo to nepatričně, protože v celém pořadu se mluvilo o tom, jak děti nemít, nebo jak se jich rychle, ekonomicky a pokud možno bez zdravotních následků zbavit.

Sdělujeme vám, že s tímto pořadem nesouhlasíme a vyjadřujeme přesvědčení, že všichni, kdo se podílejí na ničení nenarozeného života nebo na propagaci tohoto ničení, se zpronevěrují svému poslání.

"Svoboda a důstojnost člověka jsou dnes ohroženy ve svém jádru, v právu na život. Potrat není osvobození, nýbrž jedna z nejbrutálnějších forem panství člověka nad člověkem", napsal kardinál Jos. Höffner, arcibiskup kolínský a s tímto tvrzením se plně ztotožňujeme.

Žádáme vás, abyste se za tento pořad omluvili a zjednali nápravu. Jelikož předpokládáme, že Československá televize se bude ve svých pořadech láskou zabývat i v budoucnu, přejeme Vám, aby se vám dařilo ukazovat lásku v pravé a pravdivé podobě.

Dále vám přejeme, abyste při volbě odborníka měli šťastnou ruku a vybrali si takového, který bude skutečnou mravní a odbornou autoritou.

Konečně vám přejeme, aby všechny vaše pořady sloužili pravdě, lásce a společnému dobru.

Ing. Emanuel Matyáš
MUDr. Jitka Matyášová
Vsadsko 5
750 00 Prerov

Na vědomí:

Československá televize Praha
kardinál František Tomášek, Praha

ZABILI JSME JE

Zabili jsme je - mrtvy jsou
armády nežných dětí
potraty lásky k nebi řvou
volají o prokletí

Zabili jsme je - matky hlas
rekl své strašné áno
a nezdesil se nikdo z nás
co je v něm křižováno

Zabili jsme je - otec jsi
ty jsi to dítě zplodil
žernov ti na krk pověsí
na této vraždě podíl

Zabili jsme je - komise
dala na návrh pečť
svědomí tupé ozvi se
před soudcem budeš klečet

Zabili jsme je - přísahu
lékare chladně zradil
krvavou rukou na prahu
života kleště vrazil

Zabili jsme je - všichni my
neseme svoji vinu
mlčením ústy lotrými
jsme vinni ze zločinu

KRISTOVE VIANOCE

Bolo to dávno. Bol som na vianočnej divadelnej hre, ktorá sa začínala piesnou "Tichá noc, svätá noc" - ale režisér hru uprostred náhle prerušil a povedal: Nijaká tichá noc! Nikto nespí, nikto ne- sníva, žijeme príliš rýchle, a ak sa na chvíľu na Vianoce predsa len zastavíme, chceme aj v nich vidieť obraz našej doby. A presadil piesen, ktorá sa podobá tej českej: "Už se zase těšíme na Ježíška! - Co pak nám asi nadělí?"

Tradičné Vianoce boli krásne a dojemné. Veď je to naozaj krásne, že sa niekde v Betleheme narodilo dieťaťko, chudobné, v maštálke, že sa mu poklonili mŕci a pastieri... Aj my sme mu teda zaspievali koledy, povedali rečnovanku, chodili s betlehemom...

Dnešné Vianoce sme presunuli z kultúry dedinskej do kultúry činžiakovej. Presadili sme ich z poézie, mytológie a folklóru do ma- lomeštiactva, snobstva, socialistického súkromného vlastníctva a individualizmu: "Tešíme sa na Ježíška" a len čakáme, čo nám do- nesie. Lenže tento "Ježíšek" je vlastne vlk v ovčom rúchu: Prikla- dá radšej na väčšiu než na menšiu hromadu, drží sa bohatých, nosí dary iba do toho domu, v ktorom sme dary dostali, núti nás stáť v dlhých radoch na nový tovar, núti nás ísť aj cez mŕtvolu, núti nás zháňať do úmoru až po štedrú večeru; aby bolo všetko, ako sa patrí, aby bolo všetko tip-top.

Ak však majú Vianoce osloviť súčasného človeka, musíme ich presadiť z mytológie a folklóru a musíme aj skončiť s tým snobstvom a konzumnosťou. Vianoce musíme zasadiť do teológie. Vianoce musíme brať ako proces: Boh sa stal človekom, aby sa človek stal Bohom. Boh o mňa zápasí. - Ja spolu s ním zápasím o svet.

Spolu s celým ľudstvom sme sa dali na cestu evolúcie, z kto- rej sa už nemôžeme vrátiť. Za nami je doba sentimentálnych Vianoc, keď všetko stálo, všetko spalo, všetko bolo ako vlni, ako v det- stve, ako pred vekmi, len trochu vylepšené. - Vianoce s Moravankou, Biele Vianoce s Gottom, Vianoce ve zlaté Praze, Vianočná uspávanka...

Celé ľudstvo sa dalo do pohybu. Lenže musí byť medzi naším a jeho pohybom vpred nejaký rozdiel. Rozdiel medzi nimi a nami by mal byť ten, že oni sa ženú k smrti, kým my - my, čo sme uverili Kristovi a ktorí sme sledovali jeho ťažký, namáhavý, zodpovedný neopakovateľný a zmysluplný život - ideme cez všetky prekážky a ťažkosti odniekiaľ niekam. K vyššej forme svojej existencie, ktorá sa podobá slávnosti, hostine, nesmrteľnosti.

Nemyslíme si, že naša doba je horšia ako iné. Ani Kristus sa nenarodil v ideálnom svete. Keď pochopíme hrôzu času, do ktorého prišiel, ľahko pochopíme aj našu dobu. Stane sa samozrejým napr. prenasledovanie a nájde sa dôvod aj k radosti a k nádeji. Áno, Dieťaťko sa narodilo, vedci ho privítali, jednoduchí ľudia sa mu poklonili, ale ozbrojená moc v nom videla nepriateľa. Na základe všetkých ľudských výpočtov to Dieťa malo byť vymazané zo sveta. Z dôvodov hygienických, sociálnych, ekonomických aj politických. - Nech mi nikto nepovie, že sa narodí dieťaťko 15 km od Bratisla- vy a bude mať na ňom záujem štátna moc, že jej to dieťa ujde. Hero- des mal armádu, moc, strážil hranice, ale Boh pre to Dieťa našiel cestu aj v noci a našiel preň miesto aj v cudzej krajine.

Ale toto je len štart toho dvetisícročného procesu. Poznáme dejiny, a vieme, koľko energií, peňazí, materiálu, atramentu, pa- pieru sa vyplývalo na to, aby sa udusil tento Boží proces, ktorý zachraňuje človeka. Koľko násillia a krívd sme museli prežiť až po naše dni.

Ale dve tisícročia kresťanstva sú stále príliš málo na to, aby sme resignovali, aby sme si mysleli, že je všetko márne, že sa svet nemení, že vládne násilie, teror, nevedomosť, a my sa márne usilujeme zmeniť človeka a jeho svet. Lebo ak hlbšie skúmame dejiny, objavujeme, že za tie dve tisícročia sú tu predsa len pozitívne výsledky: Jestvujú práva človeka, práva kresťana. Svet sa stavia a zjednocuje proti medzinárodnému násiliu, zákony sa musia rešpektovať aspon navonok, ak k tomu systémy nedospeli z vnútorného presvedčenia. Náš každodenný život je popretkávaný dojímavo krásnymi a pravdivými gestami starostlivosti o človeka, či už v školách, v nemocniciach, v starobíncoch, v sociálnych službách a zariadeniach, od ľudí, čo sa k tomuto programu hlásia, a často aj od tých ostatných. Dve tisícročia kresťanstva sú dosť na to, aby sme videli, kam speje ľudstvo, a našli si svoje miesto.

V tejto tragickej a kritickej hodine dejín, keď všade vo svete je taký mier, ako bol v dobách Kristových - "Pax Romana" - v ktorom to všade vrelo a výbuchovalo, v tejto našej hodine nám Kristus ponúka alternatívu: "Ani Východ, ani Západ, ale Ja som ten bod, okolo ktorého sa všetko krúti. Nijaký izmus, ale láska! - Aby ste sa tak milovali, ako som ja miloval vás!" Ja som ten, čo všetko priťahuje a ku ktorému všetko smeruje. Mne je daná všetka moc... Už dve tisícročia ľudstvo oslavuje moje narodeniny. Koľkokrát ste už mnohí oslavovali - zarecitovali básničku, zaspievali koledu a teraz čakáte, čo vám prinesiem. Stále ste ako malí. Zamýšľali ste sa niekedy nad tým, aký som chudobný? Chápete, čo ja od vás čakám? Chápete, v čom je podstata môjho poslania, a teda aj zmysel a podstata Vianoc? Viete, kde je moje kráľovstvo?

Moje kráľovstvo je vo vás, preto prebuďte ľadom ležiace energie, nevyužité v každom z vás.

Milióny rokov ste sa učili bojovať o prežitie jedného proti druhému. - Skúste to bojom proti sebe samému.

Chceli ste prežiť tak, že si nahromadíte hmotu. - Skúste rozdávať. Lebo len to bude zachránené, čo rozdáte.

Chceli ste sa stať slávnymi tým, že ste cvičili svoje telo. Koľko energie a času ste na to vynaložili! - Skúste cvičiť ducha.

Bojovali ste proti nepriateľom tak, že ste nimi pohrdali, dištancovali sa od nich a nenávideli ich. - Skúste to inakšie. Ukážte im svoju lásku, súcť, porozumenie a ľútosť. Veď ich nikto nenaučil milovať.

Ukazovali ste mne a každému svoje bolesti a rany. - Skryte ich a obzrite sa okolo, aby ste videli rany iných.

Hromadili ste poklady, ktoré ohrozujú zlodeji, hrdza a skaza. Dobývali ste priestor, pôdu, peniaze, postavenie. Všetko je to v oblasti hmoty, ktorá je ohraničená a stáva sa vaším väzením. Stali ste sa jej otrokmi. - Ja vám ukazujem nové priestory, ktoré sú neohraničené. Sú to priestory poznania a lásky. Urobia vás šťastnejšími než vlastnenie hmoty. To je jediná cesta k slobode.

Už chápete, čo od vás chcem?

Rozdávať mier ľuďom dobrej vôle, odpúšťať, odplácať dobrým za zlé. Zapojiť svoje skromné ľudské energie do procesu humanizácie a kristinizácie sveta. Prijíť miesto vedľa mňa, trpieť so mnou. - Lebo len ak zoberiete svoju bolestiplnú kalváriu ako zákonitý proces rastu ľudstva k jeho dokonalejšej forme, až potom pochopíte prítomnosť a svoje miesto vo svete.

S námahou a v bolesti sa rodí vyššia kvalita človeka, ktorého charakteristikou je posolstvo, ktoré sa aj dnes omieľa, ospevuje, až sa stalo pre ten balast a nános sladkostí nezrozumiteľným a nestraviteľným. Nie sladké slová, frázy, citíky, lež láska. Láska ako porozumenie. - Nemôžeš predsa svet nenávidieť, keď vieš, v akej tme sa nachádza, keď vieš, aké zdedené pudy a vášne ním lomcujú. Láska ako úcta k životu, ktorý sa stáva stále zložitejším. K životu ohrozenému, smrteľnému, ale nositeľovi niečoho vyššieho a duchovnejšieho. Láska ako program premeny sveta podľa môjho príkladu. S takouto láskou sa staneš na Vianoce, ale i po nich hrdým budovateľom lepšieho sveta.

Záleží na tebe, či uveríš v ten nový svet, či s ním budeš spolupracovať, zaň sa angažovať a trápiť, alebo sa utiahneš, budeš vyčkávať, nebudeš riskovať. Ak chceš zachrániť svoj život, neostáva ti nič iné, len ho vo mne stratiť. Ja som Cesta, a jediná cesta. Ja som život, a jediný život.

Nechoďte k jasliam len raz do roka, aby ste potom zasa zaspali dlhším než zimným spánkom. Neoslavujte ma, dobre viete, že si na oslavy nepotrpím. Vianoce žite!

Sú svetom "in nucleo", sú modelom, obrazom a vzorom sveta a človeka. Pretože sa rodí nový svet, nový človek, nová morálka a kultúra. Za týchto drastických podmienok. V tejto studenej stajni, ktorá už dávno nie je stredom obce. Ale ten svet sa narodí! Držia nad ním patronát vyššie mocnosti a nesfúkne ho ani tisíc Herodesov!!

KNIHA POD STROMČEK

Bolo to pred piatimi rokmi. Už dlhší čas som pocitovala akúsi umeleckú prázdnotu, vyprahnutosť, už dlhší čas som nemala hlbší umelecký zážitok. Z televízie, rozhlasu, filmu až kričala umelecká nenáročnosť a podpriemernosť a súčasná literatúra sa mi spríkrila pre svoje hádam jediné úsilie: dráždiť a šokovať čitateľov všetkými možnými, dovolenými aj nedovolenými, prostriedkami - krutosťou a krvavosťou, degradovanou láskou, neustálym rafinovaným útočením na nervy a nízke city. Človek sa cíti po prečítaní takýchto kníh unavený a znechutený, dvíha sa mu žalúdok nad ľudskou špatnosťou a úbohosťou.

Vrátila som sa teda k staršej, históriou a kritikou už overenej literatúre: Vojna a mier sa mi však zdala strašne dlhá, prešakovala som opisné kapitoly, ale aj tak som sa nudila. Obrátila som sa teda na Dostojevského. Aj teraz ma prekvapila hĺbka jeho ponoru do duše človeka a sila jeho myšlienok, ale zároveň ma priam rozčúlila nedotiahnutosť a nevytríbenosť formálneho spracovania.

Potom som už išla na isto - na Flauberta. Veď formálna dokonalosť jeho literárnych diel je až príslovečná. Ale zasa som neuspela. Moja milovaná Salambo je síce napísaná krásnym štýlom, každé slovo je na svojom mieste, ale som aj cítila, ako tam to slovo Flaubert kládol, ako si ho vypočítal, vykonštruoval. Krásna kniha, ale tentoraz ma nepresvedčila, neverila som jej.

Nakoniec som hľadala útočisko u Čechova. V prenikavosti jeho pohľadu na človeka, v objektívnosti, v presnosti zásahu. - Už som chcela zakričať: Konečne! Konečne niečo dokonalé, voči čomu nemožno mať výhrad, konečne to, čo som chcela. - Lenže pri čítaní jeho

poviedok a drám na prepadla taká beznádej, taký pesimizmus a bezvýhodiskovosť z nášho ľudského položenía, že som musela odložiť aj Čechova.

No aj vtedy, keď som už neverila, že na svete existuje nejaké literárne dielo, ktoré by spĺňalo všetky umelecké požiadavky, vtedy som to dielo objavila, alebo - lepšie povedané - znovubjavia. Kniha ležala celý čas na mojom nočnom stolíku, každý den som si z nej čítala, lenže nevediac, čo čítam.

V ten večer som bola veľmi unavená a povedala som si, že budem čítať tam, kde knihu otvorím. A otvorila som ju na strane, kde bolo toto podobenstvo:

"Istý človek mal dvoch synov. Mladší z nich povedal otcovi: 'Otče, daj mi čiastku majetku, ktorá mi patrí.' A otec rozdelil synom svoj majetok. O niekoľko dní mladší syn zobral všetko, čo dostal a odišiel do ďalekého kraja, kde svoj majetok hýrivým životom premárnil. Keď všetko premrhal, nastal v tom kraji veľký hlad, a on začal trpieť núdzu. Pobral sa teda a dal sa do služby u istého obyvateľa toho kraja. Tam ho poslal na svoje hospodárstvo svine pásť. Chcel si tam aspoň naplniť žalúdok žalúdmi, ktoré dávali žrať sviniam, ale ani tie mu nikto nedal. Vstúpil teda do seba a povedal si: 'Koľko ná denníkov môjho otca má hojnosť chleba, a ja tu hyniem hladom. Vstanem, pôjdem k svojmu otcovi a poviem mu: 'Otče, zhrešil som proti Nebu i proti tebe. Už viac nie som hoden volať sa tvojím synom; urob ma jedným zo svojich sluhov.' Vstal a pobral sa k svojmu otcovi.

Bol ešte ďaleko, keď ho jeho otec uvidel a pocítil ľútosť nad ním. I pribehol, hodil sa mu okolo krku a vybozkával ho.

Vtedy mu syn povedal: 'Otče, zhrešil som proti Nebu a proti tebe. Nie som viac hoden volať sa tvojím synom.'

No otec povedal svojim sluhom: 'Chytro, prineste najlepší oblek, a oblečte ho; dajte mu prsteň na ruku a obuv na nohy! Priveďte vykrmené teľa, a zarezte ho! A jedzme a veselme sa! Pretože tento môj syn bol mŕtvy, a zasa žije, bol stratený a našiel sa!' - A začali sa veseliť.

Jeho starší syn bol vtedy na poli. Keď sa vracal a bol už blízko domu, počul hudbu a tanec. Zavolať si jedného zo sluhov a vyzvedal sa, čo sa to robí. A ten mu povedal:

Tvoj brat sa vrátil a tvoj otec dal zarezať vykrmené teľa, lebo sa mu vrátil živý a zdravý.

Tu sa on nahneval a nechcel vojsť. Vyšiel teda jeho otec a prehováral ho. Ale on odpovedal otcovi: 'Hľa, toľko rokov ti slúžim, a nikdy som neprestúpil tvoj príkaz. A mne si nikdy nedal ani kozliatko, aby som sa mohol zabaviť so svojimi priateľmi! Keď však došiel tento tvoj syn, ktorý ti prehýril majetok, dal si mu zarezať vykrmené teľa!

Otec mu však povedal: 'Syn môj, ty si stále so mnou a všetko moje je tvoje. Ale máme sa prečo veseliť a radovať, pretože tento tvoj brat bol mŕtvy, a zasa žije, bol stratený, a našiel sa.'

Dočítala som a nemohla som sa dlho spamätať z úžasu. Z úžasu nad veľkosťou a všeobsiahnutosťou týchto slov. - Na takej malej ploche sa tu vlastne povedalo všetko: všetko o tom, akí my ľudia skutočne sme a akí máme byť, povedalo sa všetko o našej nádeji, o našej záchrane, pretože sa povedalo všetko o láske. Nikto iný to nepovedal takto presne a výstižne a nikto iný to nepovedal ani takto k r á s n e.

Na druhý deň som si prečítala podobenstvo O milosrdnom Samaritánovi. - A opäť tá naplnenosť až po okraj: celý kresťanský, celý náš ľudský program vyjadrený tak zreteľne a jasne. A zasa tak krásne. A také isté boli aj ďalšie podobenstvá, všetky slová tohto pre mňa objaveného umelca.

Ako je možné, že som si doteraz všetku túto krásu nevšimla, že som popri nej prechádzala tak, ako ten levita alebo kňaz z podobenstva o Samaritánovi?!

Možno to bolo preto, že autor týchto krásnych slov nedával dôraz na umelecký význam svojho diela. Ten bol preňho akoby vedľajší. Na prvom mieste chcel povedať všetkým ľuďom o svojom Otcovi a o Krajine, v ktorej vládol a chcel povedať aj o spôsobe, o ceste, ktorou sa možno do tohto neznámeho Kráľovstva dostať. Aby sa mu to podarilo, musel na to použiť všetkým ľuďom prístupné formy. A jednou z najprístupnejších je práve podobenstvo.

Podobenstvo - parabola, umelekosť, obsah a forma - to boli pojmy, ktoré mi začali víriť v hlave. Bežala som do knižnice a požičala som si Aristotela, Hegla a Timofejeva. - A začala som zisťovať, či tento autor dodržiaval estetické princípy, či jeho podobenstvá spĺňajú požiadavky, ktoré sa kladú na umelecké dielo.

Ako je to napríklad s pravdivosťou a vierohodnosťou podobenstiev, pretože tie patria k najzákladnejším predpokladom umeleckosti diela. Pozrela som sa teda na Márnotratného syna a Milosrdného Samaritána z tohto hľadiska. A zdalo sa mi, že doba a prostredie, v ktorých sa príbehy odohrávali, mohli byť naozaj také, ako sú vykreslené v podobenstve; uverila som, že synovia boli - jeden nevďačný a márnotratný, ale i pokorný a druhý neprajný a závistlivý a tiež i usilovný a pracovitý; verila som, že otec mohol takýmto veľkodušným spôsobom odpustiť synovu zradu, lebo rodičia dokážu aj zradu odpustiť. A bolo veľmi pravdepodobné napríklad i to, že na ceste z Jeruzalema do Jericha prepádali cestujúcich zbojníci; celkom bolo možné, ba aj typické, že si väčšina okoloidúcich nevšimla raneného a olúpeného a verila som aj tomu, že sa predsa len našiel človek, ktorý úbočiekovi pomohol. - Nemala som teda ani jednu pochybnosť o pravdivosti a životnosti príbehov.

Nech by však bola vypovedaná aj tá najčistejšia pravda, nech by bol spisovateľ akokoľvek objektívny, jeho práca by sa redukovala len na kópiu, na fotografiu alebo popis životných detailov bez akýchkoľvek umeleckých ambícií - keby vypovedaná životnú pravdu nedokázal správne zovšeobecniť. A pozrela som sa na podobenstvá aj z tejto strany. Myslím si, že tak ako sa správali obaja synovia, levita a kňaz, tak sa správala - dnešným výrazom povedané - drvivá väčšina ľudí tej doby /nesprávali sa tak iba dvaja ľudia - rozprávač a jeho matka/ a dnešní žijúci ľudia sa takto správajú všetci bez výnimky. A aj pri tých dobrých postavách podobenstiev platí zovšeobecnenie. Sú chvíle, keď sú ľudia aj takíto, keď si pomôžu a jeden druhému odpustia.

Všetky postavy teda prekročili hranice individuálneho a konkrétneho, prekročili hranice územia okolo Jordána, vystúpili z prvého storočia nášho letopočtu, vystúpili zo svojej židovskej a samaritánskej národnosti, náboženstva, veku, pohlavia... Ich vlastnosti a konanie autor teda správne zovšeobecnil.

Avšak diela, ktoré sa vyznačujú správnosťou zovšeobecnenia a aj životnosťou zobrazenia, nemusia mať ešte vysokú umeleckú hodnotu. Tá závisí aj od ideí, ktoré autor podáva a od ideálov, ktorými sa riadi. "Čím vznešenejšie sú v medziach reálnej historickej perspektívy ideály, ktoré spisovateľ stavia pred čitateľa

a tak ho núti, aby sa zamyslel nad jeho obrazmi, tým nadobúda dielo väčší umelecký význam - samozrejme, pri zachovaní ostatných podmienok" /L. I. Timofejev: Základy teórie literatúry/.

Nedá sa vôbec pochybovať o tom, že ideály, ktorými sa riadil tvorca podobenstiev, boli vznešené /a pritom nie sú obmedzené žiadnou historickou perspektívou/ a ciele, ktoré si vytýčil, sú tiež dostatočne vysoké.

A aj ďalším, novším, estetickým nárokom vyhovujú podobenstvá, napríklad aj požiadavke ľudovosti. V. I. Lenin žiada, aby sa umelecké dielo zaoberalo problémom, ktorý má všeludový význam, aby umelec osvetľoval vytýčený problém v záujme ľudu a aby osvetlené otázky obsiahnuté v diele pomáhali ľudu v boji za lepší život. S ľudovosťou spája Lenin aj zrozumiteľnosť. Aj táto požiadavka je splnená /až na zákonníkov, farizejov a všetkých, ktorí nechcú rozumieť slovám podobenstiev/.

Je trochu paradoxné, že sa v podobenstvách dodržiava aj Leninova požiadavka straníckosti. A dokonca v dôslednejšej a dotiahnutejšej podobe, ako ju žiada Lenin. Autor podobenstiev očividne nadržá dobru, láske, milosrdenstvu, nadržá každému človeku - aj tomu s chybami a pokleskami, avšak nekompromisne, bez výnimky odsudzuje zlo, nech sa ho dopustí ktokoľvek - môže to byť aj knaz, levita, ba aj milovaný starší syn. Straní človeku, nenávidí hriech!

Splnenie hlavných estetických požiadaviek na podobenstvá dokazuje, že sú umeleckými dielami, a to dielami tých najvyšších umeleckých kvalít.

Ale to mi nestačilo, chcela som vedieť, ako je to so všetkými zložkami týchto umeleckých diel. Urobila som si teda ich rozbor. A aj keď som nečakala už žiadne väčšie prekvapenie, predsa som len bola udivená a unesená:

Najprv som sa pozrela na charakterizáciu postáv. Neverila som vlastným očiam, že je možné vykresliť plnohodnotné charaktery s takým minimálnym množstvom charakterizačných prostriedkov. Ale oni sa predom postavili - ľudia z mäsa a krvi, oni mi pred očami naozaj žili a žijú. A pritom si autor nevypomohol ani jednou priamou charakteristikou, ani jedným "dobrým", "čestným", "láskavým", "milosrdným".... Všetky postavy charakterizuje pomocou skutkov/na charakterizáciu knaza a levitu mu stačil jeden jediný skutok: ošišli raneného - napriek tomu sú to postavy/dostatočne charakterizované, sú to dokonca hlavné postavy.

Mnohí literáti považujú za základ umeleckého majstrovstva kvalitu básnickej metafor. Pretože len vďaka metafore môže autor vyjadriť zložitú skutočnosť, len vďaka metafore môže presne vyjadriť svoje najkomplikovanejšie a najvútornejšie predstavy a len pomocou nej dokáže vyvolať žiadané asociácie u toho, komu sú jeho myšlienky a predstavy určené. "Metafora nie je nič menej ako vyslať s fantastickou presnosťou na obežné dráhy dve vzdialené hviezdy tak, aby sa v čase a na mieste presne vymedzenom zrazili a pri jave, ktorý sa z tejto zrážky vytvorí, bolo na okamih vidieť všetko: nebo i peklo vecí. Metafora je stavebným princípom, básnikovou klasifikáciou, okom, ktorým sa díva a vidí. Je práve tak vecou poetiky ako etiky..." /Milan Rúfus/.

Náš autor dokázal vyslať na obežné dráhy nie dve, ani tri, ale oveľa viac hviezd - a ony sa všetky presne na milióntinu sekundy zrazili a ukázali, ako vyzerá ozajstné Nebo a ozajstné Peklo.

Otec z Márnotratného syna je metaforou milujúceho človeka, je personifikáciou Nebeského Otca, je synekdochou rodičov a odpúšťajúcich ľudí, je súčasťou alegorie /pretože týmto konkrétnym

príbehom vyrozprával autor mnohé podobné príbehy/, otec z Márnoratného syna je symbolom rodičovskej lásky, milosrdenstva, odpúšťania, dobroty, symbolom lásky ako takej, je symbolom každej jednej dobrej vlastnosti a každého dobrého konania,.. je symbolom Nekonečného Boha. A tam, kde nie je On, tam, kde sme od neho utiekli, v krajine, kde nedajú človeku ani žalude, tam je Peklo.

A takto som mohla ísť rad-radom. Každá postava, každá vlastnosť, každé konanie - jednotlivosti i celok - majú v podobenstvách viacero rovín. Pri každom počítaní som ich narátala viac a myslím si, že tí, čo ich budú ešte po mne a po nás počítat, ich narátajú ešte viacej. Čím je človek, čím bude ľudstvo skúsenejšie a múdrejšie, tým viacej významov nájde v slovách podobenstiev.

Neviem, čo mám ešte vyzdvihnúť z podobenstiev - o všetkom by sa malo hovoriť - o kompozícii, sujete, dialógoch, autorskej reči, o konflikte...Autor vynikajúco využíva dramaticko, umeleckú skratku - elipsu, preto nikdy nenudí - najkratšou možnou cestou povie to, čo povedať chce. Jeho práca hneď od začiatku zaujme, a pritom nás ani raz schvääne nenapína, ani jeden prvok nepoužíva len na efekt.

Ešte sa pristavím pri jazyku. Tak ako každá zložka týchto diel si zaslúži veľkú pozornosť literárnych kritikov, teoretikov, historikov a umenovedcov /koľko je na svete shakespearológov, puškinológov, tolstojológov.../ zaslúži si aj jazyk pozornosť vedcov, ktorí sa zaoberajú štylistikou. Na podobenstvách by sa mali učiť štylizovať všetci, čo majú čo do činenia s jazykom. Niet v nich zbytočných slov, niet nepresného výrazu, každý jazykový prostriedok je využitý presne, účelne, funkčne a krásne. - Krásne napriek tomu, že v podobenstvách nie sú žiadne vzletné a silné slová, všetky sú prosté, obyčajné. /Je zaujímavé - ba by sa mi žiadalo použiť i slovo zázračné - že sa slová ani za dvestisíc rokov neošúchali, že nezastaral ich význam./ Myslím si, že práve v tejto jednoduchosti je krása jazyka podobenstiev a že vďaka nej sa môžu prihovárať ľuďom všetkých epôch, vďaka nej sú podobenstvá i teraz veľmi moderné.

Vtedy som už pochopila, prečo som si predtým nevšimla estetické hodnoty mojej knihy na nočnom stolíku. Autor v nej tak široko "napasoval" formu na obsah, že nikde netrčí ani len nitôčka, forma sedí ako uliata, nevšimame si ju, nepichá do očí, je nenápadná, lebo je úplne dokonalá. Taká dokonalá, ako je aj jej obsah - myšlienky, názory a program ich Tvorcu.

Ten, kto sa zaujíma o umenie, ten, kto má umenie rád, by nemal obísť túto knihu. Dovolím si tvrdiť, že aj Shakespeare, aj Tolstoj, aj Čechov... písali len jej odvary. Síce veľmi dobré odvary, ale "fajnsmekri" umenia by mali okúsiť pravý a čerstvý čaj.

Ak teda chcete dať dobrú knihu pod stromček, dajte tam túto knihu. Nepoviem vám meno autora ani jej názov, pretože ju aj tak nedostanete v kníhkupectvách ani v predvianočných stánkoch. Nájdete ju však na nočných stolíkoch, na poličke, v knižnici. Väčšina ju má poruke, lebo v nej hľadá poučenie a silu do života. Skúste si ju však prečítať aj kvôli jej kráse. Jej Autor bol veľký Umelec.

KAŽDÝ DEŇ ŽIŤ V PRÍTOMNOSTI BOŽEJ

U mnohých ľudí sa život s Bohom skladá z rannej a večernej modlitby. Je to síce viac než nič, ale je to málo. Žiť v Božej prítomnosti znamená žiť tak, aby všetky naše denné zážitky boli stretnutiami s Bohom. Žijeme vo svete. Venujeme sa povolaniu, rodine, zábave, štúdiu, športu. To všetko je často pre nás stále odvádzanie mysle od Boha. Ako spojiť oboje - celkom patriť Bohu, a predsa žiť vo svete?

Postoj kresťana k Božiemu svetu má vychádzať z poznania, že Boh stvoril svet a všetky veci v ňom s láskou a radosťou. Miluje svet a všetko v ňom. Užívanie sveta má byť teda prijímaním darov zo Stvoriteľových rúk. Dnešní kresťania tento pocit strácajú. A tak sa znova musíme učiť vnímať vánok ako Božie pohladenie, blahodárne slnečné teplo a ochladenie v tieni ako Božiu starostlivosť. Čím intenzívnejšie precítime svet ako Boží dar, tým radosnejšie ho budeme prijímať a tým čistejšie užívať, bez pocitu, že konáme niečo nedokonalé.

Riadiť svet znamená správne odpovedať na veci od Boha poslané a užívať ich tak, ako to odpovedá Božím úmyslom. Robotník, inžinier, vychovávateľ i lekár - všetci máme stále čo robiť so Stvoriteľom, pretože jeho dielo musíme ďalej dotvárať a v ňom pokračovať. Ak to chceme vykonávať správne, musíme neustále vnikať do Božích úmyslov a pýtať sa ho na jeho plány. Z toho vidíme, že náš vzťah k Bohu sa nevyčerpáva len modlitbou a že samotný všedný život nás môže privádzať k stále novým stretnutiam s Bohom. Musíme len toto zmysľovanie v sebe stále obnovovať.

Aby sa nám to darilo čím lepšie, opakujme si denne slovo Božie. V myšlienke z Písna, vybranej z nedeľnej liturgie slova, nájdeme príklad, ako žiť, ktorý nám dal Ježiš svojím životom. V modlitbe z nedeľnej svätej omše vyjadrujeme svoju závislosť na nebeskom Otcovi a prednášame mu svoje prosby, aby sme prostredníctvom Krista Veľknaza dostali všetko, o čo prosíme. Opakovaním vety z Písna a nedeľnej modlitby v priebehu týždňa si častejšie uvedomujeme spolupatričnosť k spoločenstvu veriacich a pripomíname si svoj večný cieľ.

Týždeň po 29. nedeli v období "cez rok"
/20. - 26. októbra/

M y š l i e n k a z evanjelia nedele /Marek 10, 44/:

Kto sa chce stať medzi vami veľkým, nech je vašim služobníkom; a kto chce byť medzi vami prvým, nech je sluhom všetkým.

M o d l i t b a dňa z nedele:

Všemohúci a večný Bože, pomáhaj nám, aby sme vždy ochotne plnili tvoju vôľu a slúžili ti s úprimným srdcom.

V tomto týždni je 7. výročie slávnostného začiatku pápežskej služby Jána Pavla II
/21. októbra/

M o d l i t b a za pápeža:

Všemohúci Bože, vo svojej prozreteľnosti, postavil si na čelo apoštolov svätého Petra a na ňom si vybudoval svoju cirkev; ochraňuj nášho pápeža Jána Pavla, ktorého si ustanovil za Petrovho nástupcu, a daj, aby bol tvoju ľudu viditeľným základom a zdrojom jednoty vo viere a vzájomnej láske.

Týždeň po 30. nedeli v období "cez rok"
/27. októbra - 2. novembra/

M y š l i e n k a z evanjelia nedele /Marek 10,48/:
Mnohí ho okríkali, aby mlčal, ale on volal ešte hlasnejšie:
"Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!"

M o d l i t b a dňa z nedele:
Všemohúci a večný Bože, rozmnož v nás vieru, nádej a lásku
a pomáhaj nám milovať, čo prikazuješ, aby sme dosiahli, čo sľu-
buješ.

V tomto týždni je slávnosť Všetkých svätých
/1. novembra/

M y š l i e n k a z evanjelia /Matúš 5,12a/:
Radujte sa a jasajte, lebo máte hojnú odmenu v nebi.
M o d l i t b a dňa:
Všemohúci a večný Bože, doprial si mám radosť, že dnešným
sviatkom môžeme osláviť zásluhy všetkých tvojich svätých; vrúčne
ťa prosíme, na príhovor tŕpkých orodovníkov zahrň nás svojou
milosrdnou láskou.

Spomienka na všetkých verných zosnulých
/2. novembra/

M y š l i e n k a z druhého čítania /Druhý list svätého
apoštola Pavla Korinťanom 4,14/:

Vieme, že ten, ktorý vzkriesil Pána Ježiša, s Ježišom
vzkriesi aj nás.

M o d l i t b a dňa:
Milosrdný Bože, vypočuj naše prosby a oživuj našu vieru
v tvojho Syna, ktorý vstal z mŕtvych, aby v nás rástla nádej,
že aj našich zosnulých vzkriesiš k večnému životu.

Týždeň po 31. nedeli v období "cez rok"
/3. - 9. novembra/

M y š l i e n k a z evanjelia nedele /Marek 12,31/:
Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého.

M o d l i t b a dňa z nedele:
Všemohúci a večný Bože, je darom tvojej štedrosti, že ti
môžeme dôstojne a chvályhodne slúžiť; prosíme ťa, daj nám silu
premáhať prekážky na ceste spásy, aby sme sa dostali do prislú-
benej blaženosti.

Týždeň po 32. nedeli v období "cez rok"
/10. - 16. novembra/

M y š l i e n k a z druhého čítania nedele /List svätého
apoštola Pavla Židom 9,28/:

Kristus sa raz obetoval, aby sňal hriechy mnohých.

M o d l i t b a dňa z nedele:
Všemohúci a milosrdný Bože, láskavo odvráť od nás všetky
protivenstvá, aby sme bez vnútorných a vonkajších prekážok mohli
plniť tvoju vôľu.

Týždeň po 33. nedeli v období "cez rok"
/17. - 23. novembra/

M y š l i e n k a z evanjelia nedele /Marek 13,27/:
Pošle anjelov a zhromaždí svojich vyvolených zo štyroch sve-
tových strán.

Modlitba dňa z nedele:

Pane a Bože náš, pomáhaj nám, aby sme ťa radostne a oddane uctievali, lebo trvalé a dokonalé šťastie dosiahneme iba vtedy, keď budeme vždy slúžiť tebe, pôvodcovi všetkého dobra.

Týždeň po poslednej nedeli v období "cez rok", po slávnosti Krista Kráľa

/24. - 30. novembra/

My š l i e n k a z prvého čítania nedele /Daniel 7,14/:

Jeho vláda je vláda večná - nikdy nepominie - a jeho kráľovstvo nikdy nezanikne..

Modlitba dňa z nedele:

Všemohúci a večný Bože, ty si rozhodol všetko obnoviť a zjednotiť vo svojom milovanom Synovi, Kráľovi neba i zeme; prosíme ťa, daj, aby sa všetko tvorstvo, vyslobodené z otroctva hriechu, podrobilo tvojej božskej moci a bez prestania ťa oslavovalo.

Týždeň po 1. nedeli adventnej

/1. - 7. decembra/

My š l i e n k a z prvého čítania nedele /Jeremiáš 33,15/:

V tých dňoch a v tom čase vyklíči z Dávida spravodlivý výhonok, ktorý bude konať právo a spravodlivosť na zemi.

Modlitba dňa z nedele:

Prosíme ťa, všemohúci Bože, daj nám ochotu konať dobré skutky a pomáhaj nám kráčať v ústrety Kristovi tak, aby nás pri svojom druhom príchode postavil po svojej pravici a voviedol do nebeského kráľovstva.

V tomto týždni je slávnosť Nepoškvrneného počatia Panny

Márie

/t. r. výnimočne 7. decembra, lebo 8. decembra je 2. nedela adventná/

My š l i e n k a z prvého čítania /Genézis 3,15/:

Povedal Pán Boh hadovi... Nepriateľstvo ustanovujem medzi tebou a ženou.

Modlitba dňa:

Svätý Bože, nepoškvrneným počatím Panny Márie pripravil si dôstojný príbytok svojmu Synovi a pre budúce zásluhy jeho smrti uchránil si ju od každého hriechu; prosíme ťa daj, aby sme na jej orodovanie aj my prišli k tebe s čistým srdcom

Týždeň po 2. nedeli adventnej

/8. - 14. decembra/

My š l i e n k a z druhého čítania nedele /List svätého apoštola Pavla Filipanom 1,11/:

Buďte čistí a bez hany v onen deň Kristov a bohatí na ovocie spravodlivosti, ktoré dáva Ježiš Kristus na slávu a chválu Božiu.

Modlitba dňa z nedele:

Všemohúci a milosrdný Bože, nedopušť, aby nám starosti o pozemské veci prekážali ísť v ústrety tvojmu Synovi, ale nech nás dar nebeskej múdrosti privedie do spoločenstva s ním

Týždeň po 3. nedeli adventnej
/15. - 21. decembra/

M y š l i e n k a z druhého čítania nedele /List svätého apoštola Pavla Filipanom 4,6/:
Pán je blízko.

M o d l i t b a dňa z nedele:

Láskavý Bože, zhliadni na svoj ľud, ktorý tak túžobne očakáva slávnosť Narodenia Pána; priprav nám srdcia na sviatky našej spásy, aby nám boli dňami radosti a velebnej oslavy teba.

Dni po 4. nedeli adventnej
/22. - 24. decembra/

M y š l i e n k a z evanjelia nedele /Lukáš, 1,43/:

Čím som si zaslúžila, že matka môjho Pána prichádza ku mne?

M o d l i t b a dňa z nedele:

Bože, z anjelovho zvestovania vieme, že tvoj Syn Ježiš Kristus sa stal človekom; prosíme ťa, vlej nám do duše svoju milosť, aby nás jeho umučenie a kríž priviedli k slávnemu vzkrieseniu.

Dni po Narodení Pána
/25. - 28. decembra/

M y š l i e n k a z evanjelia utierne /Lukáš 2,11/:

Dnes sa vám v Dávidovom meste narodil Spasiteľ, Mesiáš a Pán.

M o d l i t b a dňa z utierne:

Večný Bože, v túto presvätú noc nám zažiarilo pravé svetlo, Ježiš Kristus; prosíme ťa, daj, aby sme s vierou prijali svetlo jeho pravdy a v nebi mali blaživú účasť na jeho sláve.

Dni po nedeli po Narodení Pána /po sviatku Svätej rodiny
Ježiša, Márie a Jozefa/
/29. - 31. decembra/

M y š l i e n k a z druhého čítania /List svätého apoštola Pavla Kolosanom 3,14/:

Nadovšetko majte lásku, ktorá je dokonalým spojivom.

M o d l i t b a dňa:

Nebeský Otče, ty si nám dal Svätú rodinu ako žiarivý vzor; láskavo dopravj, aby sme ju nasledovali vo vzájomnej láske a v rodinných čnostiach, a tak dosiahli večnú blaženosť v tvojom nebeskom domove.

Oktáva Narodenia Pána
Slávnosť Panny Márie Bohorodičky
/1. januára - Nový rok/

M y š l i e n k a z druhého čítania sviatku /List svätého apoštola Pavla Galatanom 4,4/:

Boh poslal svojho Syna, narodeného zo ženy.

M o d l i t b a dňa:

Večný Otec, narodením tvojho Syna z Panny Márie poskytol si ľuďom večnú spásu; prosíme ťa, daj, aby sme vždy pociťovali účinky jej orodovania, veď skrze ňu sme dostali pôvodcu života, Ježiša Krista.

Týždeň po druhej nedeli po Narodení Pána
/5. - 11. januára/

M y š l i e n k a z evanjelia nedele /Ján 1,1/:

Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a to Slovo bolo Boh.

M o d l i t b a dňa z nedele:

Všemohúci večný Bože, ty svetlo veriaceho ľudu, milostivo naplň celý svet svojou slávou a vo svetle svojej pravdy daj sa poznať všetkým národom.

V tomto týždni je slávnosť Zjavenia Pána
/6. januára/

M y š l i e n k a z evanjelia sviatku /Matúš 2,11/:

Vošli do domu a našli dieťa s Máriou, jeho matkou; padli na zem a klanali sa mu.

M o d l i t b a dňa:

Všemohúci Bože, ty si dnešného dňa svetlom hviezdy zjavil svojho Syna národom; aj my sme ťa už poznali svetlom viery a prosíme, prived nás láskavo k sebe, aby sme vo večnej blaženosti mohli hľadiť na tvoju velebu.

Týždeň po sviatku Krista Pána
/12. - 18. januára/

M y š l i e n k a z evanjelia nedele /Ján 3,16/:

Ja vás krstím vo vodou, ale po mne prichádza mocnejší. Ten vás bude krstiť Duchom Svätým a ohnom.

M o d l i t b a dňa z nedele:

Všemohúci a večný Bože, keď bol Ježiš Kristus pokrstený v Jordáne a vznášal sa nad ním Duch svätý, slávnostne si vyhlásil, že je tvojím milovaným Synom; pomáhaj nám, svojim deťom, zrodeným z vody a Ducha Svätého, stále žiť podľa tvojej svätej vôle.

SLÁVIME RODINNÉ SVIATKY

Opäť chceme umožniť, aby sa stretnutia pri oslavách narodenín a menín využili na prehĺbenie náboženského ducha a života v rodine a v kruhu priateľov a známych. Pokračujeme preto v uverejňovaní životopisov svätých v poradí, v akom ich mená obsahuje náš občiansky kalendár.

29. októbra: K l á r a

Duchovná sestra a blízka spolupracovníčka sv. Františka z Assisi, sv. Klára, pochádzala z poprednej assiskej rodiny. Narodila sa r. 1194 /alebo 1193/. Ako osemnásťročná sa podľa príkladu svojho staršieho krajana rozhodla žiť v chudobe. R. 1212 odišla s priateľkou za mesto do kostolíka Porciunkula, kde jej František pred oltárom odstrihol vlasy a odovzdal hrubé rúcho, aké nosil aj on. Klára zložila do jeho rúk sľuby chudoby, čistoty a poslušnosti. Za čas bývala s priateľkou v kláštorech benediktínok. Ale keď sa k nej pripojili aj ďalšie dievčatá, a medzi nimi aj jej sestra, assiský biskup novému spoločenstvu prideliť neďaleko mesta kostol sv. Damiána a dom pri ňom. František pre tento svoj druhý rád vypracoval rehoľné pravidlá. Klára, ktorá sa stala r. 1215 jeho prvou predstavenou, ich doplnila a upravila. Zavazovali všetky sestry na tvrdý asketický život. Klára predchádzala príkladom: Jedávala veľmi málo, často sa postila, pod rehoľným oblečením nosila tvrdé drsné rúcho, spávala na holej dlážke alebo na révovom prúťí. Po čase /r. 1228/ dosiahla, že jej pápež Gregor IX. schválil "privilegium chudoby", podľa ktorého nemusela ani pre seba ani pre spoločenstvo prijať nijaké

vlastníctvo. Voči Františkovi si zachovala úzke duchovné zväzky. Prijímala rady od neho, aj ona jemu pomáhala radami. Povzbudzovala "menších bratov" v ap. službe a podporovala so sestrami ich dielo modlitbami a obetami. Príjma regula rehole a prísny život predstavenej i rehoľníkov náspôbili blahodarne na obnovu nábožnosti a mravov a priťahovali k sebe v ikodušné srdcia. Rád klarisiiek, ako sa rehoľa od smrti zakla. etelky volá, sa rozšíril po viacerých krajinách a získaval stúpenkyne, aj z radov vysokých kruhov. Ku klariskám patrila napr. aj česká princezná z rodu Přemyslovcov, blahoslavená Aneška Přemyslovna, s ktorou si Klára vymieňala listy. Klára, chorá od r. 1224, umrela 11. augusta 1253. Pochovali ju v assiskom kostolíku sv. Jaraaja. Na jeho mieste stojí dnešný veľký chrám. Kláru už za jej života a ešte viac po jej smrti oslávenú zázrakmi, o dva roky pápež Alexander V. vyhlásil za svätú.

4. novembra: K a r o l

Sv. Karol Boromejský pochádzal zo severotalianskej šľachtickej rodiny. Narodil sa 2. októbra 1538 v Arone na brehu jazera Maggiore. Ako 21-ročný získal doktorát práva, o rok sa stal milánskym biskupom a kardinálom. Pričinil sa o úspešné zakončenie Tridentského koncilu /ktorý trval v období 1545 - 1563/ a o rýchle schválenie jeho dokumentov. Horlivo uskutočňoval koncilové reformy. Staral sa o prehĺbenie vzdelania a zvýšenie úrovne života duchovenstva, zakladal semináre, reformoval rehole. Založil milánsku univerzitu /1572/, staval vysoké učilištia, kolégiá, a internáty pre študentov, útulky pre chorých, starých, chudobných a pre dievčatá a ženy bez domova, ako aj charitatívne strediská, ktoré v posledných rokoch jeho života poskytovali pomoc takmer stotisíc chudobným. Reorganizoval milánske arcibiskupstvo, zaviedol pravidelné vizitácie všetkých farností, pri ktorých sa zaujímal nielen o kňazov, ale aj o hmotný a náboženský život veriacich. Jeho veľká obetavosť sa ukázala počas epidémie moru v r. 1576 - 1577. Kým guvernér a vysocí úradníci utiekli zo zamoreného Milána, on sa z pastoračnej cesty vrátil do mesta. Najskôr testamentom odkázal celý svoj osobný majetok nemocnici a potom sa venoval ošetrovaniu a zaopatrovaniu chorých. Na zmierenie biedy rozdal všetky svoje zásoby; zariadenie a bielizeň zo svojho sídla dal preniesť do nemocníc, obleky dal k dispozícii chudobným. Navzdor ustavičnému styku s nakazenými morom neochorel. Epidémiu považoval za Boží trest a výstrahu do budúcnosti, preto od r. 1577 ešte viac sprísnil svoj život. Jedával len raz denne, prehíbil si úctu ukrižovaného Krista, putoval k Turínskemu plátnu, na ktorom sa zachovali odtlačky Kristovho tela. Jeho prísnosť a horlivosť však narážali na odpor. Keď zakázal v pöste karneval, španielsky guvernér mesta ho dva razy obžaloval u pápeža v Ríme. Členovia rehole humiliátov, ktorá bola v úpačku a ktorú mal arcibiskup reformovať, urobili na neho atentát; strela však zasiahla len arcibiskupovo rúcho. Dňa 20. októbra 1584, krátko po svojich 46. narodeninách sa utiahol na exercície. Už na nich sa chorľavením prejavili následky jeho tvrdého spôsobu života. V horúčke sa ešte zúčastnil na otvorení nového kolégia vo švajčiarskej Ascone, ktorá tiež patrila do jeho arcibiskupstva. Odtiaľ ho už len priviezli do Milána, kde zomrel večer 3. novembra 1584. Karola Boromejského vyhlásil za svätého pápež Pavol V. r. 1610. Pod jeho menom vznikli viaceré rehoľné kongregácie a spolky. Sestry boromejky mali domy aj na Slovensku. Dnes má meniny sv. Otec /Karol Wojtyła/.

5. novembra: I m r i c h

Sv. Imrich bol synom sv. Štefana, prvého uhorského kráľa. Narodil sa medzi rokmi 1000 - 1007. Zdedil dobré vlastnosti a otec ich ešte rozvíjal. Jeho výchovu zveril do rúk sv. Gerharda, benediktínskeho mnícha a neskoršieho biskupa v Csanáde. Dal pre neho zostaviť aj pravidlá dobrého kresťanského vladára O máuke mravov pre knieža Imricha /De institutione morum ad Emericum Ducem/. Sv. Štefan zamýšľal mu odovzdať vládu ešte za svojho života. Ale nestihol to urobiť. Imrich sa pri poľovačke zranil a r. 1031 umrel. Pochovali ho v Stoličnom Belehrade /Székesfehérvár/ v kostoľe, ktorý dal vybudovať sv. Štefan. Za svätého ho vyhlásili r. 1083 spolu s jeho otcom Štefanom, jeho vychovávateľom Gerhardom a s dvoma slovenskými pustovníkmi, s Andrejom-Svorádom a Benediktom.

11. novembra: M a r t i n

Sv. Martin sa narodil ako syn rímskeho dôstojníka v posádkovom meste Sabaria v Panónii /dneš. Szombathely v Maďarsku/ r. 316 alebo 317. Vyrástol a vzdelanie získal v Pávii, kde sa aj zoznámil s kresťanstvom. Ako vojaka ho preložili do dnešného francúzskeho Amiensu /vo vtedajšej severnej Galii/. Tu v zime pri nočnej kontrole vojenských hliadok zazrel polonahého žobráka. Pretože nemal pri sebe peniaze, rozrezal svoj plášť a polovicu dal jemu, aby ho aspoň ochránil pred zimou. Potom v noci sa mu zjavil Kristus prikrytý darovanou polovicou jeho plášťa. Martin, dovtedy katechumen, prijal krst na Veľkú noc r. 339. Vojenskú službu opustil r. 354. Odobral sa do mesta Poitiers, kde bol biskupom sv. Hilár. Od neho prijal nižšie svätenie. V Panónii, kam odišiel za rodičmi a kde si pokrstil matku, sa dostával do sporov s prívržencami bludnej Áriovej náuky. Keďže ich ochraňoval cisár Konštancius, mohol odísť do Milána. Ale tu ho prenasledoval ariánsky biskup, takže musel odísť aj odtiaľto. Do r. 360 žil ako eremita v Ligúrii, potom sa odobral do Poitiers, kam sa medzitým po vyhnanstve vrátil biskup sv. Hilár. Vysvetil ho za diakona a neskôr za kňaza. Martin znova žil ako pustovník a vykonával apoštolát medzi vidieckym obyvateľstvom. Postupne sa k nemu pripojili ďalší mladíci, a tak vznikol kláštor Ligugé, najstarší v západnej Európe. Keď r. 371 zomrel biskup v Tours, veriaci Martina úskokom priviedli do mesta a zvolili ho za jeho nástupcu. Ako biskup sa staral nielen o sídelné mesto, ale pokračoval aj v misijnej práci na vidieku. V Marmoutieri, neďaleko Tours, vytvoril stredisko na výchovu duchovenstva. Budúci kňazi tu opisovali Sväté písmo a diela starých kresťanských spisovateľov. Tak sa aj šírila kresťanská literatúra, aj sa prehľbovalo vzdelanie duchovných. Martin ich posielal aj do pastorizácie roľníckeho obyvateľstva. Zaviedol novinku, ktorá cirkvi prispela k rozvoju: Farnosti utváral aj na vidieku a každoročne ich navštevoval. Pri vizitáciách, na ktorých ho sprevádzali vždy niekoľkí mnísi a kňazi, zakladal aj malé vidiecke kláštory, ktoré sa stali ohniskami kresťanského života a vykonali veľkú úlohu pri pokresťančení galského roľníckeho obyvateľstva v 4. a 5. storočí. Martinovo úsilie pomáhať ľuďom duchovnej i hmotnej biele Boh sprevádzal početnými zázrakmi; uzdravoval chorých a posadnutých zlým duchom, ba aj kriesil mŕtvych. Vedel sa postaviť aj proti nositeľom moci, u ktorých vyžadoval oslobodenie nespravodlivo väznených alebo odsúdených na smrť. Prihovárал sa aj za bludárov a naliehavými prosbami u cisára Maxima dosiahol, že sa nevykonali pripravené represálie proti španielskym prívržencom manicheizmu /ktorý popieral skutočné vtelenie Božieho Syna, hlásal dualizmus dobra a zla a neuznával manželstvo/. Martin umrel na pastoračnej vizitácii

vidieckej farnosti Candes 2. novembra 397. Pochovali ho 11. novembra podľa jeho želania na predmestskom cintoríne v Tours. Čoskoro nad jeho hrobom vznikla bazilika. Pre relikviu jeho hlavy postavili v Paríži kaplnku Saint Chapelle. Jeho úcta sa rozšírila najmä vo Francúzsku, ale aj v ostatných krajinách, a zvlášť v Uhorsku, kde sa narodil. Z mnohých kostolov zasvätených sv. Martinovi na Slovensku spomenme aspoň dom v Bratislave a biskupskú katedrálu v Spišskej Kapitule.

19. novembra: A l ž b e t a

Sv. Alžbeta Uhorská alebo Durínska bola dcéra uhorského kráľa Ondreja II. Narodila sa r. 1207 v Sárospataku vo východnom Maďarsku alebo možno v Bratislave, kde prežila prvé štyri roky svojho života. Zasnúbili ju ako jednoročnú s durínskym krajin-ským grófom Ľudovítom, tiež ešte dieťaťom. Vychovávali ju vo Wartburgu. Tu sa ako 15-ročná stala Ľudovítovou manželkou. Od mala bola známa pre veľkú dobročinnosť. Manžel, s ktorým sa úprimne milovali, súhlasil s jej františkánskou obetavosťou, ale príbuzných poburovala. Preto keď po šesťročnom manželstve, v ktorom sa narodili tri deti, Ľudovít cestou na krížovú výpravu r. 1227 v južnom Taliansku umrel, Alžbeta zobrali deti, odmietli jej uznať dedičské práva a vyhнали ju z hradu. Žila bez prostriedkov v krajnej biede ako žobráčka. Keď sa jej nakoniec ujali bamberský biskup a durínski rytieri, čo sa vrátili z krížovej výpravy, usadila sa v Marburgu. Z dedičstva, ktoré dostala naspäť tam vybudovala nemocnicu. V nej slúžila chorým až do svojej smrti. Umrela 17. novembra 1231, keď mala 24 rokov. Pochovali ju v Marburgu. Za svätú ju vyhlásil pápež Gregor IX. už štyri roky po jej smrti. Uctieva sa ako patronka charitatívnej činnosti. Viaceré rehoľné spoločnosti majú jej meno. Alžbeti, y pôsobili tiež na Slovensku, o. i. aj v Bratislave.

25. novembra: K a t a r í n a

Sv. Katarína Alexandrijská bola nadaná a vzdelaná panna zo severoegyptského mesta Alexandria. Za prenasledovania kresťanstva rímskym cisárom Maximianom osvedčila svoju múdrosť v dišputách s pohanskými filozofmi, ktorých mnohých priviedla ku kresťanskej viere. Oslnila aj samotného cisára, ktorý - hoci už ženatý - ju pýtal za manželku. Usiloval sa ju získať najprv lichotením, potom vyhrážkami a nakoniec ju rozkázal lámať na kolese. Keď sa mučiteľský nástroj zlomil, dal ju stať, asi r. 305. Podľa tradície jej telo anjeli odniesli na vrch Sinaj, kde spočíva v kláštore, vybudovanom k jej úcte. Katarína je vzor čistej mladosti, dievčenskej krásy, zbožnosti a vzdelanosti. Uctieva sa ako patronka filozofie.

30. novembra: A n d r e j , O n d r e j

Sv. apoštol Andrej bol bratom sv. Šimona Petra. Pochádzali z Betsaidy, neskôr žili spolu s otcom Jonášom v Kafarnaume, kde boli rybármi, podobne ako aj ďalší apoštolí, Zebedejovi synovia Jakub a Ján. S Jánom Zebedejom patrili k učeníkom sv. Jána Krstiteľa a spolu s ním sa aj pripojil ku Kristovi, keď naň Krstiteľ ukázal so slovami: "Hľa, Boží Baránok!" Oba odišli za Kristom a ostali v ten deň u neho. Andrej o svojom stretnutí rozprával aj bratovi Šimonovi Petrovi: "Našli sme Mesiáša". Vlastné pozvanie oboch bratov za apoštolov sa uskutočnilo až neskôr, keď sa na Genezaretskom jazere chystali loviť ryby a Kristus ich povolal za rybárov ľudí. "Tu oni hneď opustili siete a nasledovali ho." Sv. Andrej sa v evanjeliách spomína vždy medzi prvými, často hneď za Petrom. Podľa starej tradície po rozchode apoštolov z Jeruzalema

pôsobil v krajocho pri Čiernom mori a napokon v Achajsku v južnom Grécku. Tam ho aj v meste Patras umučili na kríži v podobe pís-
mena X /"svätoondrejský kríž"/. Telesné pozostatky sv. Andreja
spočívali v Patrased, ale r. 357 ich dal cisár Konštancius pre-
niesť do Carihradu. V čase byzantsko-tureckých vojen v 13. storo-
čí ich uložili v talianskom meste Analfi pri Neapole a r. 1462
jeho hlavu v chráme sv. Petra. Pápež Pavol VI. v rámci ekumenic-
kých stykov s pravoslávnu cirkvou vrátil túto relikviu na jej
pôvodné miesto, do Patrasu v Grécku. Grécka pravoslávna cirkev
sv. Andreja uctieva ako svojho apoštola a nazýva ho protoklétaš,
čo znamená prvý povolaný.

6. decembra: M i k u l á š

Mikuláš patrí medzi najznámejších svätých pre nezištnú po-
máhajúcu dobročinnosť, ktorá maloázijského biskupa charakterizo-
vala. Narodil sa okolo r. 270 pravdepodobne v Patare na južnom
pobreží Malej Ázie. Keď mu umreli rodičia, zo svojho majetku
štedro rozdával utisnutým tak, aby darca ostal neznámy. Raz takto
nepozorovane v noci vhodil do príbytku troch dievčat, ktoré sa
pre veľkú chudobu nemohli vydať a ktorým hrozil nepoctivý život,
peniaze na veno. Tento príbeh podnietil v niektorých krajinách
zvyk, že v noci pred sviatkom sv. Mikuláša sa potajne dávajú de-
tom darčeky. K postave svätca sa viažu mnohé zázračné príbehy,
ako napríklad oslobodenie dôstojníkov, ktorých podplatený sudca
nevinne odsúdil na smrť, záchrana stroskotaných námorníkov, od-
vrátenie hladu od mesta a i. Väčšina zázrakov patrí medzi legen-
dy. No aj ony svedčia o tom, že Mikuláš bol výnimočná osobnosť.
Ako biskup v Mýre /teraz Dembre v južnom Turecku/ sa r. 325
zúčastnil aj na prvom všeobecnom cirkevnom sneme v Nicei, ktorý
odmietol Áriov, blud, popierajúci božstvo Ježiša Krista. Po sneme
vykonal púť do Ríma a vracal sa cez juhotalianský prístav Bari.
Sv. Mikuláš umrel v r. 345 - 352. Pochovali ho v mýrskom kostole.
Jeho telesné pozostatky počas arabských vojenských výprav r.
1083 ukoristila posádka z Bari a odviezla do svojho mesta. Tam
ich uložili v novom kostole. Úcta sv. Mikuláša sa rozšírila
na Východe už v 6. storočí, na Západe najmä od 11. storočia.
Osobitne si ctia sv. Mikuláša v Rusku.

13. decembra: L u c i a

Sv. Lucia bola mladá bohatá Sicíľčanka z mesta Syrakúzy.
Mala sa vydať za mládenca z patrícijskej rodiny. Ochorela jej
však matka. Putovala na hrob sv. Agaty do Katánie, aby vyprosila
pre matku uzdravenie. Tam sa jej zjavila sv. Agata a predpoveda-
la jej skoré mučeníctvo. Lucia po návrate odriekla zasnúbenie
a začala rozdávať majetok chudobným. Snúbenec sa ju snažil znova
získať a keď neuspel, udal ju u prokonzula, že je kresťanka.
Prokonzul ju odhovárať od viery, ale Lucia z výsluchu urobila
obhajobu a výklad kresťanstva. Prokonzul ju dal odvieť do neves-
tinca, umučiť a nakoniec zabiť prebodnutím hrdla. Umrela 13.
decembra 304. Meno sv. Lucie sa dostalo do omšového kánona
/eucharistickej modlitby/. S jej sviatkom sú spojené mnohé ľudov-
vé obyčaje, dokonca aj v protestantských krajinách /Švédsko/.
Ctí sa ako rozdávatelka darov a svetla. /Meno Lucia je odvodené
z latinského slova lux - svetlo./

27. decembra: J á n

Sv. Ján, apoštol a evanjelista, patrí medzi stĺpy cirkvi,
ako to čítame v Pavlovom Liste Galatánom /Gal 2,9/. Bol bratom
apoštola Jakuba "Staršieho". Ich otec bol Zebedej, matka sa
volala Salome. Pochádzali z Betsaidy. Keď ich Ján Krstiteľ

ako svojich učeníkov upozornil na Krista slovami: "Hľa, Boží Baránok", obaja sa vydali za Ježišom, najprv len na deň, a po zá-
zračnom rybolove "zanechali ločku i svojho otca a nasledovali ho"
/Mt 4,22; Mk 1,20/. Spolu so Šimonom Petrom si ich oboch Pán vy-
beral za svedkov vo vážnych situáciách /uzdravenie Jairovej dcéry,
slávnostné premenenie, smrteľná úzkosť na Olivovej hore/. Ich
matka Salome, ktorá bola medzi ženami, čo sprevádzali Pána, boli
pod jeho krížom a objavili a oznámili jeho zmŕtvychvstanie, žia-
dala pre synov /spolu s nimi/ lepšie miesto v Kristovom kráľov-
stve, na čo ich Ježiš zahriakol: "Neviete, o čo žiadate!" Ale
aj napriek tomuto a aj navzdor vrodenej prchkosti obaja veľmi ni-
lovali svojho Učiteľa. Ježiš osobitne miloval Jána. Ján sa opieral
o neho pri poslednej večeri, nasledoval ho až pod kríž a tu prijal
do opatery jeho matku: "Žena, hľa, tvoj syn!" "Hľa, tvoja matka!"
S Petrom ako prví z učeníkov bežali k prázdnuému hrobu vo veľko-
nočné ráno. A neskôr v hmle nad Genezaretským jazerom Ján prvý
spoznal Pána. Skutky apoštolov ho viac rás spomínajú ako Petrovho
spoločníka pri kázaní a konaní zázrakov - a spolu s Petrom za to
aj trpel - a zaznamenávajú, ako apoštoli oboch vyslali do Samárie
birmovať novokrstencov. Po apoštolskom sneme, ktorý bol r. 49
alebo 50, Ján pôsobil v Malej Ázii, väčšinou v Efeze. V čase jeho
odchodu z Jeruzalema bola Matka Ježišova, o ktorú sa staral, už
oslávovaná u svojho Syna. Za cisára Domiciána /81 - 96/ Jána poslali
do vyhnanstva na ostrov Patmos. Príhoda s vriacim olejom, do kto-
rého mali mučiteľia vhodiť apoštola a ktorý mu neublížil, sa naj-
novšie pokladá za málo pravdepodobnú. Po vladárovej smrti sa Ján
vrátil do Efezu a tu aj umrel niekedy okolo roku 100 /azda 104/.

V posledných rokoch života sv. Ján napísal svoje spisy:
Zjavenie /Apokalypsa/, evanjelium a tri apoštolské listy. V nich
popri sv. Pavlovi prispel k vytvoreniu základných pojmov kresťan-
skej vieroučnej sústavy:

Boh je Duch, Svetlo a Láska. Poslal svojho Syna, aby sme
skrze neho dostali život. Ježiš Kristus je Boh od večnosti a pri-
jal pravú ľudskú prirodzenosť. Hoci Božie Slovo sa stalo telom,
ostáva jedno s Otcom. Kto vidí Krista, vidí Otca. On je Svetlo,
Cesta, Pravda a Život. Je zmiernou obetou za hriechy celého sveta.

Telo sv. Jána pochovali v Efeze. Nad jeho hrobom bola spo-
čiatku len kaplnka, ale cisár Justinián ju nahradil veľkým chrá-
mom.

31. decembra: S i l v e s t e r

Sv. Silvester I. je prvý pápež po tristoročnom období prena-
sledovania cirkvi a po Milánskom edikte, ktorým r. 313 cisár Kon-
štantín Veľký a jeho spoluvládár Licinius dali kresťanstvu slobodu
a plnoprávnosť. Silvester sa stal rímskym biskupom, a tak hla-
vou celej cirkvi, v januári 314 ako nástupca pápeža Melchiada.
Musel čeliť mnohým prekážkam, a to nielen v správe cirkvi, ale aj
vo vieroučnej oblasti. V správe sa cisár Konštantín Veľký ukázal
ako mocná osobnosť. Na jednej strane za 21-ročného Silvestrovho
pôsobenia spolu s ním vybudoval prvé veľké kresťanské chrámy,
ako baziliky sv. Jána /sv. Spasiteľa/ v Lateráne, sv. Petra vo Va-
tikáne, sv. Pavla za hradbami a sv. Vincenta za hradbami. Ale na
druhej strane zasahoval aj do vnútrocirkevných a vieroučných ob-
lastí. On r. 314 zvolal synodu v Arles /v južnom Francúzsku/,
ktorá ako blud odmietla učenie donatistov /severoafriické hnutie,
ktoré hlásalo, že krst a vysviacku možno stratiť, odmietalo zmier
medzi cirkvou a štátom a viedlo k mučeníctvu až po samovraždu/.
A on aj r. 325 zvolal do mesta Nicea cirkevný snem, ktorý odsúdil

Áriovu náuku, popierajúcu Kristovo božstvo. Pápež sa na synode a na sneme zúčastnil len prostredníctvom svojich legátov. Ich závery však schválil, takže sa stali záväznými pre celú cirkev.

Silvester I. mal sídlo v paláci na Lateráne. Tu aj 31. decembra 335 umrel. Pochovali ho v Priscilliných katakombách. Teraz jeho telesné pozostatky spočívajú v chráme zasvätenom jemu a sv. Martinovi, biskupovi a vyznavačovi. Je prvým svätým, ktorému cirkev priznala tento titul, hoci nebol mučeníkom.

N a z á v e r s l á v n o s t i

Otče, chceme čerpať zo života svätých, aby sme povzbudení ich príkladom mohli svedčiť o tvojej veľkosti v láske a добрôte.

KATECHÉZA

S k u p i n a P / p r v o p r i j í m a j ú c i /

List rodičom /k častiam 7 a 8/

Týmto dvoma časťami uzavierame mravnú prípravu prvoprijímajúceho dieťaťa. Budú hovoriť o láske k Bohu, ktorá je odpoveďou na lásku Boha k nám.

Boh je láska. To je hlavné posolstvo Nového zákona. Ježiš Kristus zvestoval toto posolstvo všetkým ľuďom, a práve v ňom sa Božia láska zjavila medzi nami. S celou cirkvou vyznávame túto vieru v Ježiša Krista, ktorý je Synom Božím.

Ježiš Kristus nás povolal, aby sme odpovedali na Božiu lásku. Denná modlitba a slávenie nedeľnej svätej omše sú najčastejšie vonkajšie prejavy našej lásky k Bohu.

Základným predpokladom šťastného ľudského života patrí potreba milovať a byť milovaný. Sprostredkovať túto skúsenosť dieťaťu v rodinnom prostredí je Vašou najkrajšou a najdôležitejšou rodičovskou úlohou. Dieťa má osobne poznať, že ho milujú nielen rodičia a súrodenci, ale tiež, a to mimoriadnym spôsobom, aj Boh. Ak atmosféra v rodine je preniknutá touto láskou, dieťa rado a s vierou prijme posolstvo Božej lásky a dokáže z neho aj žiť.

Odpoveď na Božiu lásku sa stretne u našich detí možno aj s výhradami, pretože žijú aj medzi neveriacimi, ktorí sa nemodlivajú a nechodia do kostola. Preto je potrebné tieto základné prvky kresťanského života v rodine zdokonaľovať a nachádzať pre ne vždy motiváciu.

Praktické pokyny:

1. Denná modlitba

Denná modlitba býva spravidla s ohľadom na prípravu do školy kratšia, avšak nemá sa na ňu zabudnúť. Spoločnú modlitbu pred jedlom by si mala rodina zachovávať aspoň pri nedeľnom obede a denne pred večerou. Večerná modlitba si vyžaduje najväčšiu pozornosť a deti podľa svojho veku by sa mali zúčastňovať aj na jej príprave. Námety: pieseň /zodpovedajúca obdobiu cirkevného roka/, biblický príbeh, osobná modlitba /z pohľadu na prežitý deň, prichádzajúcu noc a ďalší deň/, naučené modlitby. Deti si si môžu modlitby obmieňať a sami vyberať tie, ktoré sa im najviac páčia.

2. Nedela a návšteva svätej omše

Nedelu by ste mali prežiť ako "deň Pánov" a "deň rodiny". Najdite si vzájomne pre seba čas na spoločné podujatia. Nezabudnite na hru s deťmi, na zotavenie a tiež na službu iným ľuďom /návštevy, pozvania/. Svätá omša musí mať v rámci nedele pevné miesto.

Rozhovor v rodinnom spoločenstve

1. Ako najlepšie motivovať kresťanský vychovávanému dieťaťu domácu modlitbu a účasť na nedeľnej svätej omši?
2. Pohovorte si o svojich skúsenostiach z vykonávania večernej modlitby v rodine /miesto, čas, výber modlitieb, ako zabrániť rušivým vplyvom/.
3. Aké skúsenosti máte s prežívaním nedele v rodine a s účasťou detí na svätej omši?

Rozhovor s dieťaťom

1. Prečo sa my modlíme, keď toľko ľudí sa nemodlí vôbec?
2. Čo by sme mohli pri našich večerných modlitbách zlepšiť?

7. časť: O láske Boha k ľuďom

Človeka je možno charakterizovať napr. podľa výšky a váhy, farby očí a vlasov.

Ako si vysoký? Koľko vážiš?
Akej farby máš oči Akej farby máš vlasy?.....
Koľko máš rokov?

Koľko sa dozvieme o človeku, keď poznáme iba jeho váhu, výšku, farbu pleti, očí a vlasov? Veľmi málo! Najviac sa o človeku dozvieme, keď ho pozorujeme v radostných i smutných chvíľach jeho života, keď vieme, ako žije, ako sa rozpráva s ľuďmi, ako sa správa k deťom, aký má vzťah k zvieratám a ku kvetom. Očami však nie je možné vidieť všetko. Aby sme dôkladne spoznali človeka, treba naň ho pozorovať aj pohľadom srdca.

Poroznýšľaj so svojimi rodičmi, ktorými slovami možno vyjadriť vlastnosti človeka. Napíš si niektoré:
.....

Keď vládcom rímskej ríše bol cisár Augustus, narodil sa v Betleheme, v židovskej krajine, chlapec menom Ježiš. Približne 30 rokov žil a pracoval v Nazarete, v malom mestečku v Palestíne. Vedel, že bol poslaný Bohom, aby ľuďom ukázal, ako Boh ľudí miluje a čo od nich žiada. Ľudia za ním chodili, pretože chceli počúvať, čo im hovoril. Bol dobrý voči všetkým a všade pomáhali. Nikdy neurobil nič zlé. Ľudia boli udivení a pýtali sa: "Kto je tento človek?" Cítili tajomnú silu v tomto Ježišovi z Nazareta. Bola v ňom Božia láska, ktorá priťahuje, odpúšťa, utišuje a dáva. Raz sa stalo toto: Pri ceste stál muž, ktorý bol slepý od narodenia. Ježiš ho zbadal a keď bol blízko neho, potrel jeho slepé oči blatom. Potom ho poslal k blízkemu rybníku. Slepý odišiel, umyl sa a vrátil sa s uzdraveným zrakom. Okólostojáci nechceli veriť, že sa udialo niečo zázračné. Nechceli uznať, že so slepým mužom vykonal veľkú vec Boh. Keď Ježiš uzdraveného znovu stretol spýtal sa ho: "Veríš v Syna Božieho?" Ten mu odpovedal: "Kto je to, Pane, aby som mohol uveriť?" Ježiš mu povedal: "Vidíš ho, je to ten, ktorý s tebou hovorí." Človek sa hodil pred Ježišom na kolena a povedal: "Verím, Pane."

Ježiš prišiel na svet ako človek, tak ako my. Ale taký dobrý človek ako on nebol nikto predtým a ani nik po ňom viac

nebude. Kto pozeral na neho pohľadom srdca, ten pochopil, že je veľmi milý a dobrý človek. Kto však pozeral na neho očami viery, ten mohol vyznať: Tu medzi nami sa zjavila Božia láska! On je Synom Božím.

My kresťania vyznávame: Verím v Ježiša Krista, Syna Božieho, nášho Pána. Cirkev je spoločenstvo ľudí, ktorí veria v Ježiša Krista.

Našu vieru vyjadruje modlitba apoštolského vyznania viery:

Verím v Boha, Otca všemohúceho, - Stvoriteľa neba i zeme, - i v Ježiša Krista, jeho jediného Syna, nášho Pána, - ktorý sa počal z Ducha Svätého, - narodil sa z Márie Panny, - trpel za vlády Poncia Piláta, - bol ukrižovaný, umrel a bol pochovaný, - Zostúpil k zosnulým, - tretieho dňa vstal z mŕtvych, - vstúpil na nebesia, - sedí po pravici Boha Otca všemohúceho. - Odtiaľ príde súdiť živých i mŕtvych. - Verím v Ducha Svätého, - v svätú Cirkev všeobecnú, - v spoločenstvo svätých, - v odpustenie hriechov, - vo vzkriesenie tela - a v život večný. Amen.

Čo vieš o Ježišovi Kristovi?

Porozmýšľaj o tom so svojimi rodičmi a napíš o tom asi päť viet.

8. časť: O d p o v e d á n e n a B o ž i u l á s k u

Už poznáš tri hlavné úlohy tvojej farnosti. To sú tiež úlohy celej cirkvi, všetkých pokrstených. Spomeň si na tieto úlohy /pripomíname, že sú uvedené v 6. časti/.

Medzi týmito úlohami stojí svätá omša na prvom mieste. V kostole visí oznámenie, kedy sa konajú sväté omše. Účastníť sa na nich je pozvaná celá farnosť.

Zisti si, kedy sú vo vašom kostole sväté omše!

Ježiš Kristus nám priniesol posolstvo Božej lásky. On nám povedal i ukázal, ako Boh veľmi miluje ľudí. Ukázal nám tiež, ako môžeme my milovať Boha. Celý Ježišov život bola sviatostná obeta - cez deň i v noci, v rodine i medzi ľuďmi, v chrámoch i v púšti. Často chcel byť Ježiš v samote so svojím Otcom. Išiel na púšť alebo na osamelý vrch. Mal radosť z modlitby. Cítil blízkosť svojho Otca tak, ako cíti dieťa blízkosť svojich rodičov.

Od svojho krstu patríme s Ježišom Bohu. Kto raz našiel Ježiša vo svojom srdci, ten chce milovať Boha tak ako On. S ním si môžeme dovoliť nazývať Boha svojím Otcom. Či robíme niečo pre ľudí alebo pracujeme pre svoje dobro, všetko sa má diať z lásky k Bohu.

Ak chceme Boha milovať ako Ježiš, tak musíme mať pre neho čas. Kto sa v sústredenosti rozpráva s Bohom, ten sa modlí. K Bohu môžeme hovoriť vlastnými slovami, ale aj modlitbami, ktoré vyslovili pred nami už iní. Osvedčilo sa modliť aspoň trikrát denne: ráno, na obed a večer. Osobitnú pozornosť máme venovať najmä večernej modlitbe.

Kto je pokrstený, patrí do spoločenstva cirkvi. Počas týždňa je najvýznamnejším dňom spoločnej modlitby cirkvi nedeľa. Ten, kto je pokrstený, nesmie v tento deň chýbať v kostole pri slávení svätej omše. Mimo toho sa máme v nedeľu zriecť namáhavej práce

a máme sa venovať duchovným činnostiam a odpočinku. Každá nedeľa by mala byť v našej rodine sviatkom.

Ježiš hovorí: Máš milovať Pána, svojho Boha. - My Boha milujeme. Preto sa modlíme, chodíme do kostola, slávime svätú omšu a svätíme nedeľu.

Príklady denných modlitieb /z Jednotného katolíckeho spevníka:

Ranná modlitba:

Srdce svoje k tebe dvíham - hneď za rána, Bože môj; - ako si ma chránil v noci, - tak i cez deň pri mne stoj! - Daj mi, Bože, cez celý deň - hojne svojej milosti, - aby som sa hriechu chránil - a žil vždy v nevinnosti. Amen.

Modlitba pred jedlom:

Požehnaj, Bože, nás i tieto dary, ktoré z tvojej štedrosti budeme požívať. Skrze Krista, nášho Pána. Amen.

Modlitba po jedle:

Ďakujeme ti, všemohúci Bože, za všetky tvoje dobrodenia. Lebo ty žiješ a kraluješ na veky vekov. Amen.

Večerná modlitba:

Ku koncu sa deň zas chýli, - k odpočinku zve na noc; - Bože, ty beh času riadiš, - nesmierna je tvoja moc. - Svoje hriechy si ľutujem, - polepšiť sa sľubujem - a za tvoje dobrodenia zo srdca ti ďakujem.

Modlitba k Anjelovi strážcovi:

Anjel Boží, strážca môj, - prosím ťa vždy pri mne stoj; - pomocnú mi ruku daj, - vo všetkom mi pomáhaj, - aby som vždy, v každej chvíli, - viedol život bohumilý, - a tak tebou chránený - bol raz v nebi spasený. Amen.

Nalep si obrázok Pána Ježiša Krista na tvrdý papier a zaves si ho nad posteľ.

S k u p i n a Š / š t u d u j ú c a m l á d e ž /

Ateizmus v mene spoločnosti

V doterajších častiach sme sa venovali základným ateistickým smerom, ktoré sa zakladajú na popieraní Boha v mene ľudského jedinca, individua. V tejto časti sa zaoberáme ateizmom, ktorý popiera Boha v mene kolektívu, spoločnosti.

B I. Klasický marxizmus

Predstavitelia:

Karol **MARX** /nar. r. 1818 v Trevíre, zem. r. 1887 v Londýne; otec prestúpil zo židovstva na protestantizmus, vychovaný v protestanskom duchu/.

Friedrich ENGELS /nar. r. 1820 v Barmene, zom. r. 1895 v Londýne; vychovaný v kalvínskom duchu/.

Vladimír Iljic UĽJANOV /LENIN/, /nar. r. 1870 v Simbirsku, terajší Uľjanovsk/, zom. r. 1924 v Gorkách pri Moskve; vychovaný v pravoslávnom duchu, v 16 rokoch sa stal neveriacim/.

Charakteristika učenia:

Boh je výmyslom vládnucej triedy na uchvátenie vykorisťovaných a utláčaných mas. Náboženstvo je "ópium ľudstva" - napomáha iba k iluzórnemu šťastiu, a preto stojí v ceste revolúcii a pokroku ľudstva M rx/.

Boh je iba povýšenie prírodných a spoločenských síl na úroveň transcendentna prostredníctvom "náboženskej fantázie" /Engels/.

Boh je komplex myšlienok, ktoré boli vytvorené ľuďmi pod tlakom prírodných síl a triedneho útlaku. Myšlienka Boha pomáha upevňovať útlak, a tak oslabuje triedny boj. Zdrojom viery vo večný život je bezmocnosť v boji proti vykorisťovateľom. Idea Boha nikdy nespojovala ľudstvo - spojovala iba utláčané masy vierou v božské poslanie utlačateľov /Lenin/.

Marx, Engels a Lenin prijali filozofické podklady pre svoj ateizmus od Feuerbacha. Zaujímajú sa predovšetkým o psychologické, spoločenské a historické zdroje, základy a prejavy náboženského života. Marxisticko-leninský postoj k náboženstvu nie je určený iba teoretickým filozofickým ateizmom, ale predovšetkým spoločenským a historickým postavením náboženstva. Preto marxizmus nechce prekonať náboženstvo iba v oblasti rozumového poznania, ale tiež v spoločenskom živote. Metódy tohto boja môžu byť rôzne /sám Lenin nebol naklonený násilným zásahom voči náboženstvu/, avšak cieľ je jeden: zničiť politickú a hospodársku moc náboženstva a pozvoľne prekonať náboženskú vieru v živote ľudí.

Historický a dialektický materializmus uznáva iba materiálne bytie. Preto o človeku a jeho živote materialisti tvrdia, že

- človek ďakuje za svoj vznik a existenciu iba hmote;
- život človeka určujú ekonomické faktory;
- človek je predovšetkým produkujúce a konzumujúce bytie, preto ho možno považovať iba za nepatrný zlomok spoločenského bytia, celku;
- popri materiálnom základe ľudskej existencie predstavujú kultúra, veda, právo, náboženstvo a filozofia iba ideologickú nadstavbu.

Kritika učenia:

1. Klasický marxizmus nie je podoprený dôkazmi.

Základné dogmy tohto ateizmu sú nedokázateľné. Ich nedokázateľnosť je výraznejšia v úprave ich formulácie do nasledujúceho "kréda":

"Verím v človeka, všemohúceho, stvoriteľa všetkých vecí, a v techniku všetko ovládajúcu, počatú z ľudského ducha, zrodenú z vedy, trpiacu pod spiatocníctvom a vzkriesenú v našom čase. Ona je pozdvihnutá tak, že raz bude vládnuť všetkým živým i mŕtvym. Verím v dobrého ľudského ducha, v jednu vládnuću triedu, v spoločenstvo ľudí dobrej vôle, v lepší život, v nádhernú budúcnosť a vo večnosť hmoty."

2. Politicko-ekonomická teória projekcie marxizmu je chybná.

Marx tvrdí, že náboženstvo je projekciou predstáv človeka o šťastí a lepšom živote. Ľud používa toto "ópium", aby mohol zniesť protirečenia skutočného života. Zo skutočnosti nepopierateľného vplyvu ekonomických a spoločenských faktorov na život človeka

nemožno usudzovať nič o jestvovaní alebo nejestvovaní Boha na človeku absolútne nezávislého, transcendentného.

To, že kultúrne formy každého konkrétneho náboženstva sú dielom ľudí, je empirická skutočnosť. Marx to vyjadruje formuláciou: "Človek robí náboženstvo." Keď však Marx tvrdí, že človek takto "urobil" aj Boha, tak sa dopúšťa chybného záveru. Nemožno tvrdiť, že "ak trpiaci ľudia túžia po Bohu", tak Boh ~~ne~~existuje. Tu sa totiž opäť mienka, že Boh neexistuje, predkladá ako dokázaná skutočnosť.

3. Marxisticko-leninské predpovede o náboženstve sa nespĺnia.

Náboženstvo ako výsledok a viditeľný výraz ekonomicko-sociálneho odcudzenia sa človeka spôsobeného vykorisťovaním a triednymi protikladmi by malo po ich odstránení v socializme samo zaniknúť. Je pravda, že v socialistických štátoch sa pomerne ľahko zlikvidovali politické a hospodárske pozície cirkví. Táto zmena však kresťanstvo neoslabila, skôr ho očistila. Často možno práve v našich krajinách pozorovať obrodu náboženského života, zvlášť u mladých ľudí. Ukazuje sa, že správne prežívaný socialistický humanizmus nemusí nutne odvádzať ľudí od kresťanstva, ale in môže naponáhať objavovať v kresťanstve zmysel pre hodnoty. Odkrýva sa tak posolstvo lásky k človeku, ktorá pretvára život na službu blížnemu. V kresťanskej nádeji sa ukazuje životný prejav ľudského optimizmu. Začína sa ocenovať kresťanské ponímanie chudoby a zmysel pre nepochopiteľné hlbiny ľudskej slabosti. Bližší styk s kresťanstvom umožňuje marxistickým filozofom poznať nové prúdy, ktoré vynášajú na povrch pravé hodnoty.

- Na rozdiel od marxizmu kresťania sú presvedčení, že
- ich život nie je ohraničený iba hmotnou existenciou, ale skrze ňu je orientovaný na večnosť;
 - človek je ohrozený nie súkromným vlastníctvom výrobných prostriedkov, ale Bohu odporujúcou mocou zlého ducha;
 - život človeka nie je určený výlučne ekonomickými silami, pretože človek má pri akonkoľvek ekonomickom usporiadaní vlastnú schopnosť slobodne sa rozhodnúť pre dobro alebo zlo;
 - dôstojnosť človeka nevyplýva zo sociálnych vzťahov, ale z jeho synovstva voči Bohu;
 - opravdivý človek nie je iba koliesko v kolektívnom súkolí, ale slobodná osobnosť povolaná k službe blížnemu s vlastnou zodpovednosťou za svoj život pred Bohom;
 - dejiny ľudstva majú svoj zmysel a svoje naplnenie iba v Bohu;
 - nie revolúcia, iba Boh sám skrze Krista môže stvoriť nové nebo a novú zem - stálou premenou srdca a medziľudských vzťahov na všetkých úrovniach.

RIEŠENIE PRESKAKOVAČKY

Tajnička z preskakovačky zo štvrtého čísla Rodinného spoločenstva je nasledovná: "Panna Mária ďakovala Bohu Magnifikatom: Velebí moja duša Pána." /Lk 1,47a/.

Pre úplnosť pripomínane, že v kríži bolo treba preskakovať tri písmená a v srdci štyri písmená.

VIANOČNÁ SKLADAČKA

Milí priatelia,

na nasledujúcom obrázku sú dve úlohy, ktoré môžete riešiť v adventnom čase alebo pri vianočnom stromčeku: 1. vylúštiť tajničku a 2. zložiť si malý priestorový Betlehem.

1. Tajničku dostanete doplnením písmen do nakreslenej tabuľky z piatich očíslovaných vecí na obrázkoch takto:

Do štvorčeka pod zlomkom x/y treba napísať také písmeno, ktoré sa vyskytuje v názve x -tej veci na y -tom mieste.

2. Betlehem zložte nasledovne:

- Vyšrafované miesta vystrihnite.
- List prehnutím na dvoch miestach rozdeľte na tri rovnaké časti a rozrežte ho na miestach vyznačených prerušovanou čiarou.
- Na miestach vyznačených krúžkom prehnite každú tretinu listu zvlášť vo zvislom smere na obe strany.
- Zvinutím listu v miestach vodorovného preloženia /aby kresba bola navonok/ a roztláčením v miestach zvislého prehnutia dostanete malé priestorové jasličky pod stromček.

Vyprosujeme, aby Kristus priniesol pokoj a radosť do vašich rodín.

BOŽSKÉ SRDCE, BUĎ S NAMI,
KRAĽUJ, PANUJ NAD NAMI,
NECH SA V NAŠEJ RODINE
ŽIVOT VIERY ROZVINIE

Mária, Pomocnica kresťanov, oroduj za nás!

5/5	4/8	2/2	2/7	3/1	4/2	3/1	3/2	4/6	11/2	4/7	2/1

